

# Eindevaluatie Subsidieregeling armoede en schulden

Eindrapport  
Uitgebracht in opdracht van  
het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid  
Amersfoort, 30 juli 2020

Bureau Bartels B.V.  
Postbus 318  
3800 AH Amersfoort  
Stationsplein 69  
3818 LE Amersfoort  
T 033 – 479 20 20  
info@brtls.nl  
www.bureaubartels.nl



# Inhoud

1.	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doelstelling en aanpak	2
1.3	Leeswijzer	4
2.	Bereik subsidieregeling, financiële realisatie en kenmerken projecten	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Bereik subsidieregeling	5
2.3	Financiële realisatie	6
2.4	Kenmerken gehonoreerde projecten	9
3.	Uitvoering projecten	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Verloop van de uitvoering	13
3.3	Betrokkenheid partijen	15
4.	Effectiviteit projecten	21
4.1	Inleiding	21
4.2	Doeltreffendheid	21
4.3	Resultaten projecten	22
4.4	Landelijke betekenis en duurzaamheid	36
5.	Conclusies en bouwstenen voor de toekomst	38
5.1	Inleiding	38
5.2	Samenvattende conclusies	38
5.3	Bouwstenen voor de toekomst	40
Bijlage I	Overzicht gehonoreerde projecten	41

# 1. Inleiding

## 1.1 Aanleiding

In Nederland is de beleidsmatige aandacht voor armoede- en schuldenproblematiek de afgelopen jaren toegenomen. Onder meer vanwege het feit dat binnen ons land nog steeds sprake is van relatief veel huishoudens met een structureel laag inkomen. Zo becijferde het CBS in 2017 dat 599.000 huishoudens rond moeten komen van een inkomen onder de zogeheten lage inkomensgrens. Dit betreft 8,2 procent van de Nederlandse huishoudens met een risico op armoede<sup>1</sup>. Daarnaast is de beleidsmatige aandacht voor armoede- en schuldenproblematiek gestegen door de ambitie van het huidige en het vorige kabinet om de participatie van de burgers in zowel de maatschappij als op de arbeidsmarkt te bevorderen. Langdurige armoede en schulden staan deze ambitie veelal in de weg.

In de afgelopen periode zijn dan ook diverse beleidsinitiatieven ontplooid om de armoede- en schuldenproblematiek in te perken. Zo hebben gemeenten – die op lokaal niveau de regie voeren over het armoede- en schuldenbeleid – extra structurele middelen ontvangen om de problematiek aan te pakken. In aanvulling daarop heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) eveneens jaarlijks middelen vrijgemaakt voor maatschappelijke organisaties die armoede en schulden structureel bestrijden. Voor de toewijzing van deze gelden heeft het ministerie de Regeling ter stimulering van activiteiten die een duurzame bijdrage leveren aan het tegengaan van armoede- en schuldenproblematiek opgezet (hierna aangeduid als 'de (subsidie)regeling').

Vanuit de op 1 juli 2014 in werking getreden regeling kunnen rechtspersonen tijdens verschillende tijdvakken een subsidieaanvraag voor een project indienen<sup>2</sup>. Hierbij is de regeling voor het eerst in 2014 (tijdvak 1) en 2015 (tijdvak 2) opengesteld. Na positieve geluiden uit het veld, en een door de Tweede Kamer aangenomen motie<sup>3</sup>, volgden in 2016 en 2017 tijdvakken 3 en 4 waarbij in de regeling enkele aanpassingen zijn doorgevoerd. Vervolgens heeft de toenmalige staatsecretaris (Jetta Klijnsma) in de zomer van 2017 de regeling verlengd voor 2018 (tijdvak 5) en 2019 (tijdvak 6), waarna onder staatsecretaris Tamara van Ark de regeling is uitgevoerd. Ook voor deze openstellingen zijn de voorwaarden van de regeling op enkele punten aangepast<sup>4</sup>. Wegens haar maximale looptijd van vijf jaar is de regeling beëindigd per 1 juli 2019.

In 2018 heeft Bureau Bartels in opdracht van het ministerie een tussentijdse evaluatie van de eerste twee tijdvakken uitgevoerd. Inmiddels zijn de openstellingen voor alle tijdvakken afgerond en heeft Bureau Bartels in opdracht van het ministerie in de afgelopen periode ook de eindevaluatie uitgevoerd. In dit rapport presenteren we de belangrijkste bevindingen die daarmee zijn verkregen.

---

<sup>1</sup> Bron: CBS, 2017.

<sup>2</sup> De rechtspersoon die een subsidieaanvraag verricht of laat verrichten toont aan dat hij daadwerkelijk een rechtspersoon is bijvoorbeeld door de akte van oprichting, statuten van de rechtspersoon of de inschrijving bij de Kamer van Koophandel te overleggen. Rechtspersonen zijn bijvoorbeeld maatschappelijke organisaties. Gemeenten konden geen aanvraag doen; zij krijgen de middelen om in te zetten op armoede en schulden vanuit het Gemeentefonds.

<sup>3</sup> Dit betreft de motie van het lid Yücel C.S.; TK 34300 XV, nr. 47.

<sup>4</sup> Zie voor actuele informatie over (de voorwaarden van) de regeling: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0035291/2017-12-29>

## 1.2 Doelstelling en aanpak

### Doelstelling

Gelijk aan de tussenevaluatie, is de hoofdvraag van deze eindevaluatie als volgt:

---

---

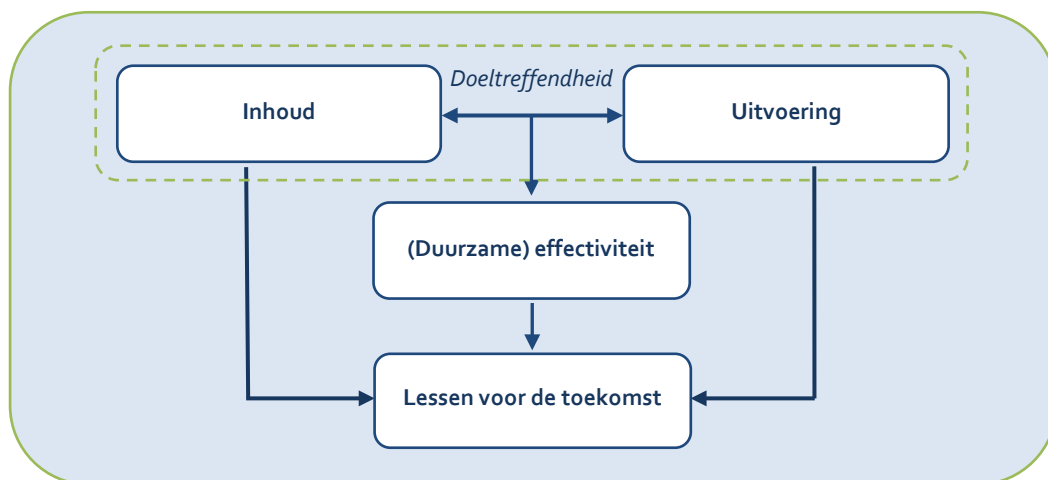
*Heeft de Subsidierегeling armoede en schulden een bijdrage geleverd aan het op duurzame wijze tegengaan van de armoede- en schuldenproblematiek?*

---

---

De beantwoording van deze hoofdvraag is gestoeld op vier centrale thema's. Hierbij gaat het om inhoud, uitvoering, (duurzame) effectiviteit en lessen voor de toekomst. Figuur 1.1 laat zien hoe deze thema's met elkaar samenhangen.

**Figuur 1.1** Centrale thema's eindevaluatie Subsidierегeling armoede en schulden



Zoals figuur 1.1 laat zien, richt deze evaluatie zich in de eerste plaats op de inhoud van de regeling. Dat wil zeggen dat gekeken is naar de verschillende typen projecten die vanuit de regeling ondersteund zijn en naar de activiteiten die door deze projecten gerealiseerd zijn.

Daarnaast is in deze eindevaluatie aandacht besteed aan de uitvoering van de regeling. Hierbij is bijvoorbeeld gekeken naar hoeveel van de gereserveerde subsidie door het ministerie van SZW daadwerkelijk is uitgekeerd aan de projecten, in hoeverre het de projecten vervolgens is gelukt om vast te houden aan hun originele projectplan en in hoeverre de subsidie noodzakelijk was voor het verloop van het project.

Als derde is op concrete wijze gekeken naar de (duurzame) effectiviteit van de regeling door bijvoorbeeld te kijken naar doelrealisatie, het bereik van de activiteiten onder doelgroepen en effecten voor ketenpartijen zoals gemeenten. Ook is getoetst in hoeverre projecten na afloop van de formele projectperiode worden voortgezet en/of in hoeverre er vanuit de projecten een landelijke en of bovenregionale uitrol plaatsvindt.

Deze drie aspecten samen leveren lessen voor de toekomst op die aan het eind van deze evaluatie samengevat worden in conclusies en aanbevelingen.

## Aanpak

De evaluatie van de subsidieregeling heeft via verschillende sporen plaatsgevonden. Zo is allereerst deskresearch uitgevoerd op basis van verschillende documenten. Hierbij kan gedacht worden aan interne documenten vanuit het ministerie over de regeling, zoals financiële realisaties en communicatiestukken. Daarnaast heeft ook uitgebreid onderzoek plaatsgevonden naar de projecten zelf, door het bestuderen van de ingediende aanvragen, projectplannen (tussentijdse) verantwoordingen en rapportages.

In aansluiting op deze deskresearch heeft grootschalig veldwerk plaatsgevonden onder verschillende soorten betrokkenen bij de verschillende soorten projecten. De belangrijkste respondentgroep hierbij zijn de aanvragers van de gehonoreerde projecten. Door middel van telefonische interviews is met hen verdiepend gesproken over de uitvoering, mogelijke effecten, (bovenlokale) relevantie en duurzaamheid van het project waarvoor zij een beroep hebben gedaan op de regeling. In totaal zijn 88 van de 94 aanvragers van projecten op deze manier geraadpleegd. Hierbij merken we op dat 11 organisaties in verschillende tijdvakken een succesvolle aanvraag hebben ingediend.

Naast deze telefonische interviews met de aanvragers van gehonoreerde projecten, is ook het perspectief van 7 gemeenten, 10 betrokken personen van maatschappelijke organisaties, 23 professionals/vrijwilligers en 7 personen uit de doelgroep meegenomen. De raadpleging van de eerste drie groepen heeft – gelijk aan de raadpleging van de aanvragers – plaatsgevonden door telefonische interviews. Voor het raadplegen van doelgroepen is vanwege privacyoverwegingen gekozen voor een digitale raadpleging door middel van het laten invullen van online enquêtes.

In aanvulling op de kwalitatieve interviews en digitale raadplegingen met aanvragers, gemeenten, maatschappelijke organisaties, professionals, vrijwilligers en personen uit de doelgroep is ook onderzocht of kwantificering van resultaten voortkomend uit de ondersteunde projecten mogelijk is. Daartoe is een verdiepingsslag uitgevoerd bij elk van de projecten uit de eerste twee tijdvakken, en later ook bij de projecten uit tijdvak 3 en 4. Deze projecten zijn voor een groot deel afgerond. Vandaar dat verondersteld werd dat mogelijk regionaal kwantificeerbare resultaten op het gebied van reductie van armoede en schulden beschikbaar zouden kunnen zijn.

Bij elk van de projecten uit deze vier tijdvakken is nagegaan of de uitvoering van het ondersteunde project in één of enkele gemeenten is uitgerold, zodat eventuele resultaten gekoppeld kunnen worden aan een regionale reductie van armoede- en schuldenproblematiek in deze gemeente(n). Daarnaast is vanuit de telefonische interviews met subsidieaanvragers nagegaan in hoeverre indicatoren zijn vast te stellen waarmee de effecten van de projecten te isoleren zijn van andere invloeden op de reductie van armoede en schulden. Aan deze voorwaarde moet worden voldaan om de impact van de projecten nader te kwantificeren. Tot slot is beoordeeld of de projecten van dusdanige schaal zijn, of een dusdanige fasering hebben, dat effecten ook uit aantallen deelnemers, bereik of andere cijfermatige data te destilleren zijn. Deze uitgebreide screening leverde een aantal ondersteunde initiatieven op waarbij kwantificering in principe mogelijk zou kunnen zijn. De betreffende subsidieaanvragers zijn vervolgens opnieuw benaderd om de mogelijkheden verder te verkennen. Na nieuw contact met de aanvragers van deze projecten is gebleken dat geen of onvoldoende gegevens over de effecten beschikbaar zijn en ook niet binnen de gestelde termijn van de evaluatie beschikbaar kunnen komen vanuit de gemeente(n) of

anderszins. De conclusie is dan ook dat het kwantitatief meten van de maatschappelijke opbrengsten van de ondersteunde projecten (in dit stadium) niet mogelijk is.

### **1.3 Leeswijzer**

In de komende hoofdstukken worden de uitkomsten van deze eindevaluatie gepresenteerd. Hierbij is in hoofdstuk 2 aandacht voor deelname aan de subsidieregeling en de financiële realisatie hiervan. Hoofdstuk 3 focust zich vervolgens op de uitvoering van de projecten. In hoofdstuk 4 worden aansluitend de effecten van de projecten besproken. Het laatste hoofdstuk (5) bevat samenvattende conclusies en aanbevelingen voor de toekomst.

Bij de uitkomsten in deze rapportage merken we op dat het aantal waarnemingen in de gepresenteerde figuren en schema's uiteen kan lopen. Dit komt omdat in de vragenlijsten voor de diverse onderzoeksgroepen een 'routing' is opgenomen. Hierdoor zijn bij bepaalde antwoorden van respondenten de vervolgvragen bewust overgeslagen. Ook merken we op dat de weergegeven percentages van deze rapportage niet altijd (precies) optellen tot 100 procent. Dit is gelegen in afrondingsverschillen.

## 2. Bereik subsidieregeling, financiële realisatie en kenmerken projecten

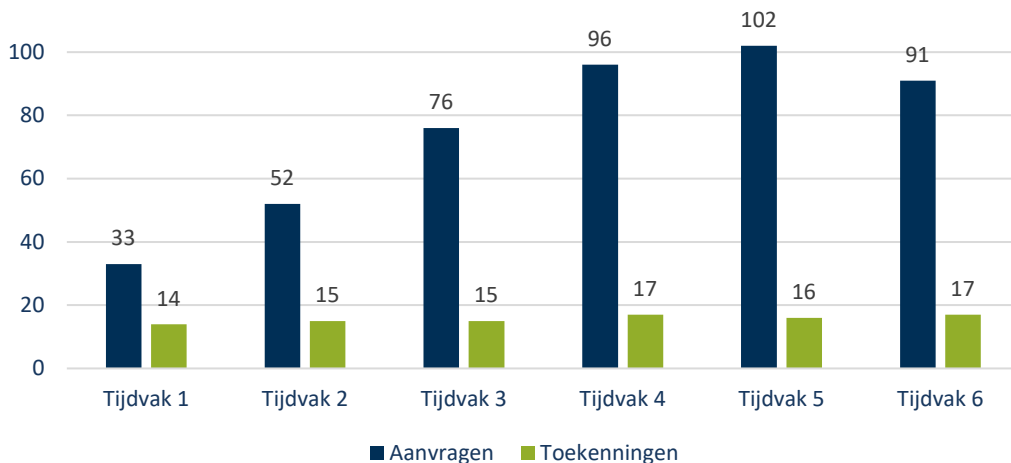
### 2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk richt zich op de procedurele kant van de subsidieregeling, zoals het bereik van de regeling, de financiële realisatie en enkele kenmerken van gehonoreerde projecten. Zo geeft paragraaf 2.2 inzicht in de bekendheid en het bereik van de regeling door weer te geven hoeveel projectaanvragen per tijdvak zijn ingediend. Ook wordt hierbij gekeken naar de redenen voor afwijzing van subsidieaanvragen. Vervolgens wordt ingegaan op de omvang en uitbetaling van de toegekende subsidies (paragraaf 2.3). Ten slotte komen in paragraaf 2.4 belangrijke kenmerken van gehonoreerde projecten aan bod waarmee in grote lijnen zichtbaar wordt voor welke typen projecten succesvol een aanvraag is ingediend.

### 2.2 Bereik subsidieregeling

De subsidieregeling is in zes tijdvakken, met elk 4 miljoen euro beschikbare subsidie, opengesteld voor aanvragen. In 2014 is het eerste tijdvak open gegaan en in 2019 is het laatste tijdvak geopend; de projecten uit dit laatste tijdvak kunnen nog maximaal lopen tot eind 2021 vanwege de doorlooptijd van 24 maanden. De belangstelling voor de subsidieregeling is door alle tijdvakken heen onverminderd groot geweest, maar in de laatste drie tijdvakken zijn verreweg de meeste aanvragen ingediend. In figuur 2.1 is weergegeven hoeveel aanvragen per tijdvak zijn ingediend door partijen uit het werkveld.

Figuur 2.1 Aantal aanvragen en toekenningen naar tijdvak



Bron: Ministerie van SZW (bewerking door Bureau Bartels)

In deze figuur is zichtbaar dat – vooral in de latere tijdvakken – het aantal aanvragen vele malen groter was dan het aantal toekenningen. In totaal zijn over de gehele subsidieperiode 94 van de 450 aanvragen gehonoreerd (dit komt neer op 21%). Hierbij merken we op dat verschillende aanvragers verspreid over meerdere tijdvakken projectaanvragen hebben ingediend. Het aantal 'unieke' aanvragers komt uit op 291. De beperkte aantal toekenningen houdt voornamelijk verband met het subsidieplafond.

Om een subsidieaanvraag in te dienen, moesten aanvragers gebruik maken van een vast aanvraagformulier waar zij een projectplan met planning aan toevoegden, een begroting van de aan de gesubsidieerde activiteiten verbonden kosten (inclusief de cofinanciering), een inschrijving van de Kamer van Koophandel en een document – zoals een oprichtingsakte of statuten – waaruit blijkt dat de aanvrager tekenbevoegd is.

De selectie van het aantal gehonoreerde aanvragen gebeurde allereerst op volgorde van binnenkomst tijdens de openstelling (het zogeheten 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt'-principe). Een team van steeds twee of drie medewerkers van SZW heeft de aanvragen, op basis van binnenkomst, beoordeeld op basis van een vooraf vastgesteld beoordelingskader<sup>5</sup>. Op het moment dat een (complete) aanvraag vervolgens niet voldeed aan de inhoudelijke criteria, is op basis van de volgorde van binnenkomst een nieuwe aanvraag door het team van SZW-medewerkers beoordeeld. Dit proces heeft zich herhaald totdat het subsidieplafond van het desbetreffende aanvraagtijdvak (4 miljoen euro) was bereikt. In totaal zijn 133 aanvragen afgewezen op basis van inhoudelijke gronden en nog eens 196 aanvragen op basis van het bereiken van het subsidieplafond. Daarnaast zijn ook 25 aanvragen afgewezen omdat zij niet voldeden aan de procedurele eisen, bijvoorbeeld omdat de aanvragen incompleet waren. In 2 gevallen heeft de aanvrager er zelf voor gekozen om de aanvraag voortijdig in te trekken. Zie tabel 2.1 voor een overzicht van deze afwijzingsgronden per tijdvak.

Tabel 2.1 Afwijzingsgronden per tijdvak

Tijdvak	Inhoudelijke gronden	Bereiken subsidieplafond	Procedurele eisen	Aanvraag ingetrokken	Totaal
1	11	6	1	1	19
2	19	16	1	1	37
3	33	26	2	-	61
4	28	41	10	-	79
5	28	50	8	-	86
6	14	57	3	-	74
<b>Totaal</b>	<b>133</b>	<b>196</b>	<b>25</b>	<b>2</b>	<b>356</b>

Bron: Ministerie van SZW (bewerking door Bureau Bartels)

## 2.3 Financiële realisatie

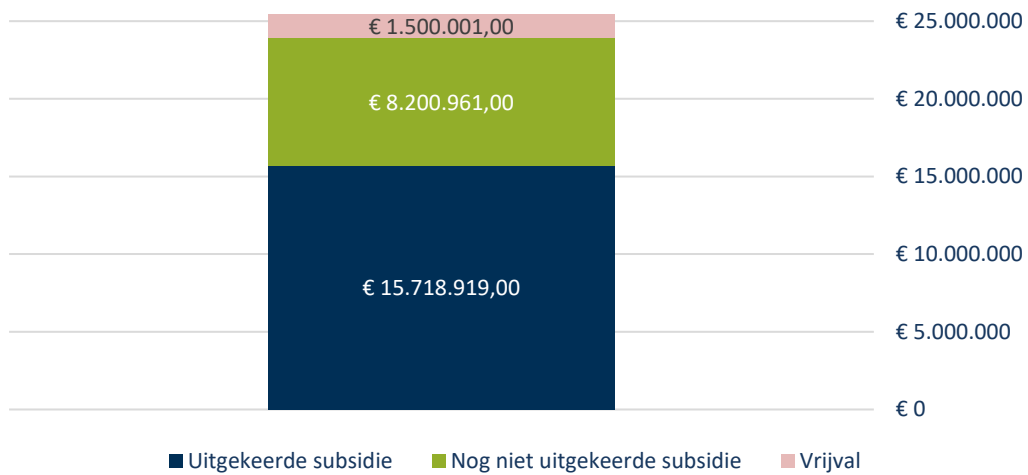
Voor de subsidieregeling was voor alle zes tijdvakken in totaal 24 miljoen euro beschikbaar, wat neerkomt op 4 miljoen euro subsidie per tijdvak. Per tijdvak konden aanvragers om subsidie verzoeken van (minimaal) 125.000 euro tot (maximaal) 350.000 euro. In het eerste en tweede tijdvak was een cofinanciering van minimaal 10% verplicht, maar vanaf tijdvak 3 tot en met 6 bedroeg de verplichte cofinanciering ten minste 25%. Deze cofinanciering mocht bestaan uit eigen middelen (bijvoorbeeld personeelskosten), maar het was ook mogelijk om hiervoor financiering vanuit andere organisaties aan te trekken, bijvoorbeeld vanuit betrokken gemeenten en maatschappelijke partners in het werkveld.

<sup>5</sup> De medewerkers hebben eerst onafhankelijk van elkaar de projectvoorstellen beoordeeld op basis van 11 vaste criteria, zoals de toegevoegde waarde, de landelijke betekenis en duurzaamheid van de beoogde projecten. Bij twijfel is soms aanvullende informatie opgevraagd bij de aanvrager. Daarna zijn de beleidsmedewerkers van SZW met elkaar tot een (positief of negatief) eindoordeel gekomen dat is gerapporteerd aan de aanvrager.



Voor de 94 projecten is in totaal een bedrag van ruim 25,4 miljoen euro gereserveerd, waarvan begin april 2020 ruim 15,7 miljoen euro reeds uitgekeerd is aan de aanvragers (zie figuur 2.2.). Dit betekent dat 62% van de middelen reeds aan de aanvragers betaald is. Iets meer dan 8,2 miljoen euro van het totaal gereserveerde bedrag (32%) is nog niet uitgekeerd, bijvoorbeeld omdat de betreffende projecten nog niet zijn afgerond. Dit is het geval voor projecten uit tijdvak 6 en enkele projecten uit tijdvak 5.

**Figuur 2.2** Totaal bedrag gereserveerde subsidie tijdvak 1-6



Bron: Ministerie van SZW (bewerking door Bureau Bartels)

Daarnaast is er sprake van een 'vrijval' van middelen. Dit houdt in dat op basis van de eindafrekening van een project een minder hoog bedrag wordt uitgekeerd dan in eerste instantie is aangevraagd en als maximum is toegekend. Dit komt bijvoorbeeld voor wanneer een project minder of kleinschaligere activiteiten uitvoert dan oorspronkelijk aangekondigd of omdat de kosten lager uitvallen dan gedacht. De vrijval bedraagt tot nu toe (peildatum april 2020) 1,5 miljoen euro, wat neerkomt op circa 6% van het totaal gereserveerde bedrag.

Tabel 2.2 geeft ter verdieping een overzicht weer van de totale reservering, het reeds uitgekeerd bedrag, de vrijval en de nog niet uitgekeerde subsidie per tijdvak en de totale subsidieregeling.

**Tabel 2.2 Financiële realisatie per tijdvak en totaal (peildatum april 2020)**

Tijdvak	Aspect	Absoluut	Relatief per tijdvak
1	Totaal gereserveerde subsidie	€ 3.945.949	100%
	Uitgekeerde subsidie	€ 3.496.889	88%
	Vrijval	€ 449.060	13%
	Nog niet uitgekeerde subsidie	€ 0	0%
2	Totaal gereserveerde subsidie	€ 3.951.390	100%
	Uitgekeerde subsidie	€ 3.498.854	89%
	Vrijval	€ 452.536	11%
	Nog niet uitgekeerde subsidie	€ 0	0%
3	Totaal gereserveerde subsidie	€ 4.322.947	100%
	Uitgekeerde subsidie	€ 3.961.214	92%
	Vrijval	€ 361.733	8%
	Nog niet uitgekeerde subsidie	€ 0	0%
4	Totaal gereserveerde subsidie	€ 4.296.598	100%
	Uitgekeerde subsidie	€ 4.244.496	99%
	Vrijval	€ 52.102	1%
	Nog niet uitgekeerde subsidie	€ 0	0%
5	Totaal gereserveerde subsidie	€ 4.374.794	100%
	Uitgekeerde subsidie	€ 517.466	12%
	Vrijval	€ 184.570	4%
	Nog niet uitgekeerde subsidie	€ 3.672.758	84%
6	Totaal gereserveerde subsidie	€ 4.528.203	100%
	Uitgekeerde subsidie	€ 0	0%
	Vrijval	€ 0	0%
	Nog niet uitgekeerde subsidie	€ 4.528.203	100%
<b>Totaal subsidieperiode</b>	<b>Totaal gereserveerde subsidie</b>	<b>€ 25.419.881</b>	<b>100%</b>
	<b>Uitgekeerde subsidie</b>	<b>€ 15.718.919</b>	<b>62%</b>
	<b>Vrijval</b>	<b>€ 1.500.001</b>	<b>6%</b>
	<b>Nog niet uitgekeerde subsidie</b>	<b>€ 8.200.961</b>	<b>32%</b>

Bron: Ministerie van SZW (bewerking door Bureau Bartels)

Hierbij valt op dat het percentage vrijval in tijdvak 1 en 2 relatief hoog is ten opzichte van tijdvak 4 (en in mindere mate tijdvak 3). Dit is te verklaren doordat zowel in tijdvak 1 als 2 sprake was van een project dat vlak na de start gestopt is (respectievelijk vanwege faillissement van een partner en omdat uit onderzoek bleek dat het project niet haalbaar was). Daardoor is voor deze projecten slechts een marginaal van het totaal gereserveerde bedrag uitgekeerd. Ook voor tijdvak 5 zal het uiteindelijke percentage vrijval hoger liggen dan gemiddeld, omdat één project zicht voor de start heeft teruggetrokken en geen enkel subsidiebedrag uitgekeerd heeft gekregen.

In verschillende tijdvakken is ook een hoger subsidiebedrag gereserveerd dan volgens het wettelijk vastgestelde subsidieplafond van 4 miljoen euro. Dit is te verklaren door een aantal gehonoreerde bezwaar- of beroepschriften. Na inhoudelijke afwijzing is door middel van een bezwaarprocedure in deze gevallen alsnog subsidie uitgekeerd. In het laatste tijdvak speelde nog een onjuiste hantering van de volgorde van binnenkomst hierbij een rol.

## 2.4 Kenmerken gehonoreerde projecten

### Aanvragers

Zoals hiervoor aangegeven hebben in totaal 291 organisaties gedurende de looptijd van de subsidieregeling één of meerdere aanvragen ingediend. Hierbij valt op dat er een grote verscheidenheid bestaat wat betreft de typen organisaties. Zo zijn er projectaanvragen ingediend (en gehonoreerd) door hulpverleningsorganisaties, maatschappelijke organisaties, vrijwilligersorganisaties, woningcorporaties, voedselbanken, kennisinstituten en hogescholen, bedrijven en brancheorganisaties op het gebied van schuldhulpverlening en de GGD. Van deze 291 organisaties zijn er 11 die in meerdere tijdvakken een succesvolle aanvraag hebben ingediend. Organisaties konden op deze manier meerdere projecten met behulp van subsidie uitrollen, maar bijvoorbeeld ook één project in verschillende fasen opschalen en uitbreiden.<sup>6</sup>

Door deze grote verscheidenheid aan typen aanvragers kunnen verschillende soorten doelgroepen bereikt worden, zoals bijvoorbeeld mensen met een (risico op) huur- of betalingsachterstand, werkzoekenden, laaggeletterden, vluchtelingen, kinderen, jongeren of zzp'ers. In een enkele gevallen gaat het om zeer specifieke doelgroepen, zoals bijvoorbeeld vrouwen in crisisopvang of mensen met (een risico op) armoede- en schuldenproblematiek op campings, die op grond van de subsidieregeling ondersteund worden.

### Gesubsidieerde activiteiten en doelgroepen in projecten

De regeling is gericht op het uitvoeren van activiteiten met een landelijke betekenis die een duurzame bijdrage leveren aan het tegengaan van armoede en schulden. Om hieraan richting te geven kon slechts subsidie worden verstrekt aan activiteiten die betrekking hebben op ten minste één van de vooraf vastgestelde typen projectactiviteiten en/of doelgroepen. Vanaf de eerste twee tijdvakken werden de volgende typen hoofdactiviteiten opgesteld:

- ontwikkeling van nieuwe vormen van dienstverlening;
- landelijke verspreiding van reeds bestaande effectieve initiatieven;
- activiteiten die de samenwerking met ketenpartners verbeteren;
- activiteiten die de kwaliteit van dienstverlening van landelijk opererende organisaties die zich richten op het tegengaan van armoede- en schuldenproblematiek verhogen.

Ook voor tijdvak 3 en 4 konden aanvragers in hun subsidieaanvraag aangeven welke van bovenstaande projectactiviteiten in hun project aan bod komen. Daarnaast gold als voorwaarde voor subsidieverstrekking dat de activiteiten betrekking moesten hebben op vermindering van armoede- en schuldenproblematiek, dan wel de preventie van armoede en schulden bij tenminste één van de volgende doelgroepen:

- kinderen in huishoudens met een laag besteedbaar inkomen;
- jongeren met (risico op) schulden;
- alleenstaande oudergezinnen;
- huishoudens met een langdurig laag inkomen;
- niet-westerse huishoudens; of
- andere naar het oordeel van de minister kwetsbare groepen.

---

<sup>6</sup> Voorbeelden van projecten die dankzij de subsidieregeling hebben kunnen opschalen of uitbreiden zijn: Moneyways van Diversion, Smart met Geld van MEE NL, Kinderzwerfboek van Stichting Nationaal Fonds Kinderhulp, en SchuldHulpMaatje.

Ook in tijdvak 5 en 6 kon men zich richten op de eerste vier projectactiviteiten, maar was daarnaast uitvoering van ten minste één van de volgende typen projectactiviteiten verplicht:

- de ondersteuning van mensen die moeite hebben om mee te doen in de maatschappij;
- het bereiken en motiveren van moeilijk bereikbare groepen mensen met financiële problemen;
- het versterken van aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein, onder meer in de wijkaanpak;
- de voorbereiding van en begeleiding bij de overgang 18-/18+ ter preventie van schulden.

Gesteld kan worden dat ongeveer één derde van de gesubsidieerde projecten zich specifiek richt op armoedeproblematiek, één derde zich specifiek richt op schuldenproblematiek, en het overige derde deel richt zich op beide aspecten. In tabel 2.3 is vervolgens weergegeven op welk type projectactiviteiten de projecten die ondersteund zijn vanuit de subsidieregeling volgens subsidieaanvragers worden gericht.

**Tabel 2.3 Typen uitgevoerde projectactiviteiten in projecten tijdvak 1-4 (N=62) en tijdvak 5 en 6 (N=32)**

Tijdvak	Type projectactiviteit	Absoluut	Relatief
1, 2, 3 en 4	Ontwikkeling van nieuwe vormen van dienstverlening	39	63%
	Landelijke verspreiding van reeds bestaande effectieve initiatieven	35	55%
	Activiteiten die de samenwerking met ketenpartners verbeteren	45	73%
	Activiteiten die de kwaliteit van dienstverlening verhogen	33	54%
5 en 6	Ondersteuning van mensen die moeite hebben om mee te doen in de maatschappij	22	68%
	Bereiken en motiveren van moeilijk bereikbare groepen mensen met financiële problemen	29	90%
	Versterken van aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein	14	45%
	Vorbereiding van en begeleiding bij de overgang 18-/18+ ter preventie van schulden	9	29%

*Omdat aanvragers meerdere activiteiten konden ontplooiën tellen de percentages niet op tot 100%.*

Voor projecten uit de eerste vier tijdvakken zien we dat bijna driekwart het verbeteren van de samenwerking met ketenpartners als speerpunt heeft gehad. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om een verbetering van de samenwerking met gemeenten, sociale wijk- of gebiedsteams, maatschappelijke organisaties, (schuld)hulpverleningsorganisaties of andere professionals op het gebied van schuldhulpverlening (zoals bijvoorbeeld bewindvoerders). Daarnaast heeft bijna twee derde zich bezig gehouden met het ontwikkelen van een nieuwe vorm van dienstverlening, zoals: Je herkent het pas als je het ziet (trainingen en publieksinformatie voor professionals over de omgang met mensen met een licht verstandelijke beperking) en Versterking van sociaaleconomische fitheid van mensen in de opvang (ontwikkelen, uitvoeren, evalueren en verspreiden van de methodiek Krachtwerk waar ook Mobility Mentoring en ervaringsdeskundigen bij betrokken worden, zie kader). Voor 55% van de projecten uit tijdvak 1 tot en met 4 geldt dat zij een reeds bestaand initiatief verder hebben verspreid. Hierbij kan gedacht worden aan projecten als MoneyWays (financiële educatie voor jongeren) en SchuldHulpMaatje (opzetten van lokale afdelingen van vrijwilligers). Ten slotte was ook ruim de helft van de projecten gericht op het verhogen van de kwaliteit van dienstverlening, bijvoorbeeld door het opzetten van trainingen en cursussen, het opstellen van handreikingen, het delen van goede praktijken of het ontwikkelen van een instrument.

## Krachtwerk

Krachtwerk is een krachtgericht begeleidingstraject voor mensen in multi-probleemsituaties die in sociaal isolement dreigen te raken. Krachtwerk wordt vooral ingezet in de maatschappelijke opvang, in de vrouwenopvang en bij de begeleiding en opvang van zwerfjongeren. Het doel is herstel in de richting van een door hen zelf gewenste kwaliteit van leven waarbij zij, net als iedere burger, in de samenleving meedoen en erbij horen.

In de laatste twee tijdvakken valt op dat 9 van de 10 projecten zich richten op het bereiken en motiveren van moeilijk bereikbare groepen mensen met financiële problemen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om Kansrijk opgroeien voor alle kinderen in Nederland (het opstellen van adviserende Raden van kinderen) en Durven Doen! (ontwikkelen methodiek voor alleenstaande moeders). Ruim twee derde van de projecten richt zich vervolgens (ook) op ondersteuning van mensen die moeite hebben om mee te doen in de maatschappij. Voorbeelden hiervan zijn Schuldenwijzer (online platform om inzicht te krijgen in de eigen schuldenpositie) en Financiële zelfredzaamheid in de vrouwenopvang (gespecialiseerde begeleiding van cliënten in de vrouwenopvang). 45% van de projecten richt zich daarnaast ook op het versterken van aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein, zoals Signaleren, bespreekbaar maken en doorbreken van armoede (ontwikkelen werkwijze voor professionals en vrijwilligers in het sociaal domein) en ALL-IN (jongeren als aanjagers van de lokale armoede- en schuldenaanpak). Op de voorbereiding van, en begeleiding bij, de overgang naar 18+ ter preventie van schulden wordt in de laatste twee tijdvakken de minste activiteit op gericht. Een kwart van de projecten, zoals PAY attention to your future (waarbij ervaringsdeskundigen jonge alleenstaande vluchtelingen voorlichting geven over het Nederlandse systeem) en MoneyWays (jongeren op het mbo voorbereiden voor het moment dat ze 18 worden) richten zich hierop.

Wanneer we kijken naar de doelgroepen die zijn aangesproken door de projecten uit tijdvak 3 en 4 zien we het volgende beeld (zie tabel 2.4).

**Tabel 2.4 Typen doelgroepen in projecten tijdvak 3 en 4 (N=32)**

Type doelgroep	Absoluut	Relatief
Kinderen in huishoudens met een laag besteedbaar inkomen	21	66%
Jongeren met (risico op) schulden	16	50%
Alleenstaande oudergezinnen	17	53%
Huishoudens met laag besteedbaar inkomen	20	63%
Niet-westerse huishoudens	16	50%
Andere naar het oordeel van de minister kwetsbare groepen	8	25%

*Omdat aanvragers meerdere doelgroepen konden aanspreken tellen de percentages niet op tot 100%.*

Hieruit blijkt dat men zich middels de projecten vooral richt op huishoudens met een laag besteedbaar inkomen, en specifiek kinderen uit deze huishoudens. Jongeren, alleenstaande oudergezinnen en niet-westerse huishoudens zijn voor ongeveer de helft van de projecten als doelgroep opgesteld. In mindere mate is in tijdvak 3 en 4 ook nog ingezet op andere kwetsbare groepen. Hierbij valt te denken aan laaggeletterden, werkzoekenden, mensen met een licht verstandelijke beperking en jongeren die 18 worden.

### Doorlooptijd van de projecten

De projecten binnen deze subsidieregeling kennen een maximale looptijd van 2 jaar (24 maanden). Slechts 7 van de 88 geraadpleegde projecten hebben een doorlooptijd gehad van één jaar of korter (waarvan één project, zoals gepland, slechts vijf maanden duurde). Het overgrote deel (namelijk 53 projecten) hebben de volle doorlooptijd van twee jaar benut, terwijl de overige projecten tussen de 13 en 23 maanden hebben geduurd.

## 3. Uitvoering projecten

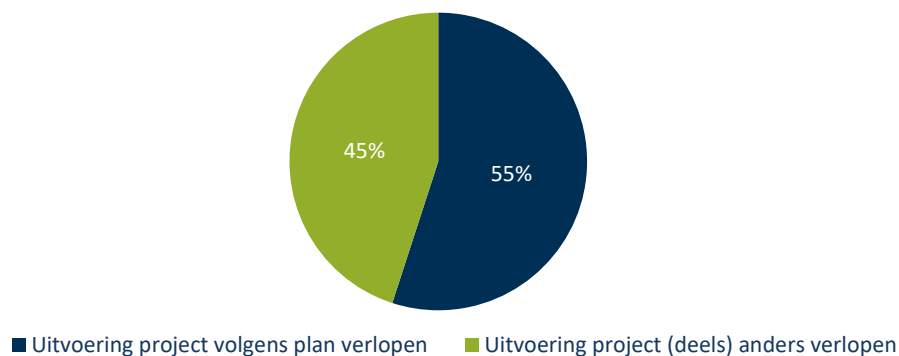
### 3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen de ervaringen van de geraadpleegde aanvragers met de uitvoering van de projecten waarvoor zij vanuit de subsidieregeling een bijdrage hebben ontvangen aan bod. Hierbij is in paragraaf 3.2 allereerst aandacht voor het algemene verloop van de uitvoering. Vervolgens wordt in paragraaf 3.3 de betrokkenheid van verschillende andere partijen – zoals gemeenten, maatschappelijke partners, professionals en vrijwilligers en de doelgroepen – besproken.

### 3.2 Verloop van de uitvoering

Allereerst is aan de aanvragers van gehonoreerde subsidies gevraagd in hoeverre de uitvoering van het project conform het door hen ingediende plan is verlopen. Uit figuur 3.1 blijkt dat dit voor iets meer dan de helft van de projecten het geval is.

**Figuur 3.1**      **Uitvoering van het project (N=88)**



Voor 40 van de 88 geraadpleegde projecten geldt dat de uitvoering naar eigen zeggen (deels) anders is verlopen dan van te voren voorzien. Aanvragers uit de tijdvakken 3 tot en met 6 dragen daarbij voornamelijk de volgende aspecten aan:

- Er zijn minder personen uit de doelgroep betrokken dan beoogd (8 keer genoemd);
- Er zijn andere gemeenten betrokken dan vooraf gedacht (6 keer genoemd);
- Er zijn minder bijeenkomsten georganiseerd dan van te voren gepland (5 keer genoemd).

Gevraagd naar eventuele knelpunten die zich tijdens de uitvoering van het project hebben voorgedaan, geeft ongeveer de helft van deze aanvragers aan dat zij knelpunten hebben ervaren. Deze knelpunten zijn samen te vatten in de volgende categorieën:

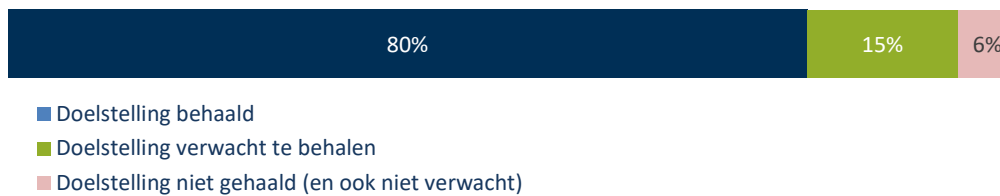
- Moeilijk om gemeenten en/of maatschappelijke partners bij het project te betrekken (19 keer genoemd);
- De doelgroep was lastig te bereiken (6 keer genoemd);
- De corona-crisis en de daarbij horende beperkende maatregelen waardoor veel acties uitgesteld moeten worden (4 keer genoemd).

Het is voor het overgrote deel gelukt om deze knelpunten te ondervangen. Voor veel projecten waarbij knelpunten zijn ervaren zijn deze opgelost door de uitvoering erop aan te passen. Dit is bijvoorbeeld gelukt door extra tijd vrij te maken of andere partijen dan beoogd te betrekken.

Slechts 8 van de 58 aanvragers geven aan dat het niet gelukt is om ervaren knelpunten te ondervangen waardoor niet alle gestelde doelen behaald konden worden.

Ondanks het feit dat het project soms (deels) anders verliep dan vooraf voorzien en eventuele knelpunten zich hebben voorgedaan, is het uitvoerders in zeer ruime mate gelukt om de vooraf gestelde doelstellingen te behalen. Uit de projectplannen van de geraadpleegde aanvragers zijn in totaal 412 doelstellingen te destilleren. Voor 80% van de doelstellingen is het gelukt om deze te realiseren en nog eens 15% van de doelstellingen wordt naar verwachting op een later moment bereikt (zie figuur 3.2).

**Figuur 3.2 Behalen doelstellingen (N=412)**



Voor 6% van de doelstellingen geldt dat het niet mogelijk is gebleken om deze te bereiken en wordt dit ook niet verwacht. Hiervoor zijn door de aanvragers uiteenlopende redenen aangedragen. Meerdere aanvragers merken op dat hun plannen toch iets te ambitieus waren. Ook speelt in een deel van de gevallen mee dat vanwege corona-maatregelen de geplande fysieke bijeenkomsten niet door konden gaan.

### Doeltreffendheid regeling

Armoede en schulden is een terrein waar de verantwoordelijkheid voor een groot deel ligt bij gemeenten en andere lokale partijen waarmee samengewerkt wordt binnen een regio. Vanuit de subsidieregeling is specifiek ondersteuning verleend aan projecten die van landelijke betekenis zijn, en een bovenregionaal karakter hebben. Aan de aanvragers is gevraagd of, gezien de lokale verantwoordelijkheid, landelijke projecten zoals de projecten vanuit deze subsidieregeling wel op de meest optimale manier tot hun recht komen. Zoals in schema 3.1 te zien is, geeft het overgrote deel van de aanvragers aan dat projecten op landelijke schaal juist van belang zijn in de aanpak van de armoede- en schuldenproblematiek. Zij geven aan dat projecten makkelijker uitgerold kunnen worden, dat het landschap nu erg gefragmenteerd is en dat landelijke projecten van belang zijn voor kennisdeling en innovatie.

Daarnaast is de aanvragers gevraagd wat zij als verbeterpunten zien voor de subsidieregeling. Een groot deel van de aanvragers geeft aan zeer tevreden te zijn over de regeling. Als verbeterpunten kwam het verloop van de communicatie met het ministerie van SZW naar voren; in sommige gevallen werd dit als positief ervaren en in sommige gevallen als negatief. Enkele aanvragers geven aan dat zij de selectieprocedure opmerkelijk beschouwen, en dat het ministerie niet veel aandacht schenkt aan de inhoud van de verschillende projecten. Deze aanvragers hadden meer begeleiding en meer betrokkenheid bij de uitvoering vanuit het ministerie van SZW verwacht. Daarnaast gaven enkele aanvragers aan dat zij met hun projecten elkaar voor de voeten lopen, omdat middels de subsidieregeling verschillende vergelijkbare projecten ondersteuning hebben gekregen.



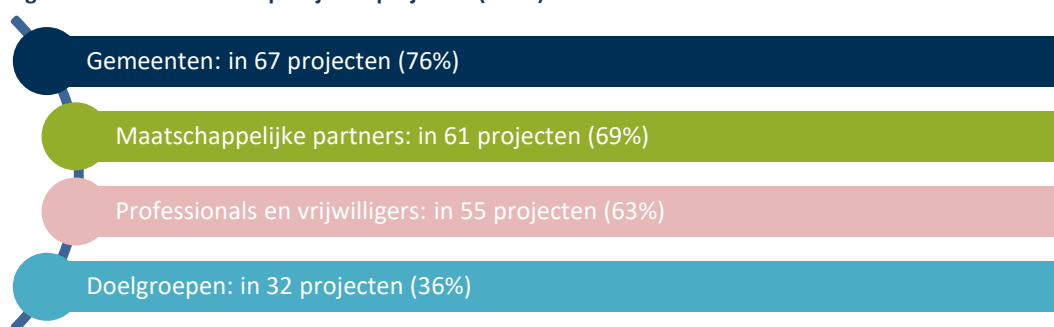
**Schema 3.1 Ervaringen met subsidieregeling**

Is er op lokaal niveau plek voor landelijke projecten?	Communicatie met het ministerie van SZW	Mening over subsidieregeling
Ja, het is beter om projecten op landelijke schaal op te zetten en dan naar lokaal niveau uit te rollen (24 keer genoemd)	De communicatie met het ministerie van SZW verliep stroef en mate van begeleiding viel tegen (10 keer genoemd)	Tevreden over de regeling. Zijn er dankbaar voor en blij mee (14 keer genoemd)
Ja, het landschap is nu erg gefragmenteerd (10 keer genoemd)	De communicatie met het ministerie van SZW verliep goed (7 keer genoemd).	Vanuit het ministerie van SZW leek er geen aandacht te zijn voor de inhoud van het project en/of samenhang tussen verschillende projecten (10 keer genoemd)
Ja, dit is van belang voor kennisdeling en innovatie (14 keer genoemd)		De selectieprocedure, met name het 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt' principe, is opmerkelijk (11 keer genoemd)
Nee, projecten rondom armoede en schulden moeten op lokaal niveau blijven (1 keer genoemd)		

### 3.3 Betrokkenheid partijen

Naast de aanvragers zijn ook andere soorten partijen betrokken geweest bij de uitvoering van de gehonoreerde subsidieaanvragen. Hierbij gaat het in hoofdlijnen om gemeenten, maatschappelijke organisaties en professionals en vrijwilligers die actief zijn in het werkveld van armoede en schulden. Daarnaast is bij een aantal projecten ook directe betrokkenheid geweest vanuit de doelgroep zelf, bijvoorbeeld in de vorm van het optreden als ervaringsdeskundigen. In figuur 3.3 is zichtbaar bij hoeveel projecten deze typen 'derde' partijen betrokken zijn geweest.

**Figuur 3.3 Betrokken partijen in projecten (N=88)**



#### Gemeenten

Zoals figuur 3.3 laat zien is bij ruim driekwart van de projecten gemeenten betrokken. Het verschilt echter in grote mate hoeveel en hoe intensief gemeenten betrokken zijn. Voor sommige projecten geldt dat een klein aantal gemeenten nauw betrokken is geweest, zoals bijvoorbeeld bij de Sallandse Dialoog en Uit Beeld - Arme gezinnen op vergeten plekken. In deze projecten spelen gemeenten een belangrijke rol omdat de projecten eerst op regionale schaal opgezet worden, waarna de opgedane kennis op landelijk niveau gedeeld wordt. Hier staat tegenover dat bij andere projecten soms wel vele tientallen gemeenten betrokken zijn, zij het niet altijd even intensief. Een voorbeeld hiervan is het project KinderResto's waarbij in 21 gemeenten nieuwe restaurants voor en door kinderen in armoede worden opgezet.

Dikwijls raken gemeenten betrokken bij de projecten omdat zij zelf al hebben gesignaleerd dat bepaalde problematiek speelt en zij dit willen aanpakken. Een voorbeeld hiervan is Grip op Bewind. Voor gemeenten kan het echter lastig zijn om zelf instrumenten of methodieken op te zetten om met de problematiek aan de slag te gaan, en zeker om hierbij meerdere gemeenten te betrekken. Betrokkenheid bij de projecten die vanuit de subsidieregeling ondersteund worden, biedt hen een mogelijkheid om hiermee aan de slag te gaan.

Aan gemeenten is gevraagd welke meerwaarde zij verder nog meer ervaren van de projecten en waarin voor hen het belang van deelname ligt. De uitkomsten hiervan zijn samen te vatten in twee hoofdpunten, namelijk:

- **Het belang van kennisdeling.** Gemeenten gaven aan dat ze aan de ene kant graag hun opgedane kennis delen met andere gemeenten en dat zij aan de andere kant ook graag van andere gemeenten willen leren.
- **De projecten bieden oplossingen voor problemen waar de gemeenten al langer mee kampen.** Het ontbreekt gemeenten soms aan kennis, kunde en middelen om effectieve projecten op te zetten en deze duurzaam te laten uitrollen. Door (pasklare) handreikingen en werkzame bestanddelen vanuit de gesubsidieerde initiatieven eigen te maken kunnen zij makkelijker de specifieke problemen uit de eigen gemeente aanpakken.

Over het algemeen vinden gemeenten dat de uitvoering van de projecten goed is verlopen. Ze waarderen vooral dat de samenwerking goed verliep en er een netwerk van partijen ontstond. Eventuele knelpunten die zich bij individuele projecten hebben voorgedaan, hebben voornamelijk betrekking op een gebrek aan tijd.

Ter vergelijking is ook aan de aanvragers gevraagd hoe zij de samenwerking met de gemeenten hebben ervaren. Hieruit blijkt dat bij de overgrote meerderheid van de projecten waarbij gemeenten betrokken waren ook zij aangeven dat de samenwerking goed is verlopen. Hierbij is het meest benoemd dat gemeenten enthousiast waren over het project. Voor ruim een vijfde deel geldt echter dat de samenwerking met gemeenten lastig was. Dit komt vooral door gemeentelijke bezuinigingen in het sociaal domein en doordat het moeilijk was om de juiste mensen aan tafel te krijgen.

### Maatschappelijke partners

Naast gemeenten zijn ook in 61 van de 88 projecten maatschappelijke partners betrokken (zie figuur 3.3). Hierbij gaat het om een zeer breed spectrum aan partijen, variërend van woningcorporaties, scholen, maatschappelijk werkorganisaties, belangenorganisaties, het bedrijfsleven tot aan kennisinstellingen en religieuze instellingen. De intensiteit waarmee deze partijen betrokken zijn (geweest) verschilt per individueel project en is sterk afhankelijk van het soort rol dat zij spelen binnen het project. Voorbeelden van projecten waarbij maatschappelijke partners een grote rol spelen zijn Lezen ≠ Begrijpen en Studeren zonder zorgen, waarbij de partners in samenwerking een onderzoek hebben uitgevoerd. Zonder deze bijdrage van de maatschappelijke partners waren deze projecten daarom niet (geheel) mogelijk geweest. Bij projecten zoals Kies en Co Kinderwijken, Kinderzwerfboek en BuyProxy spelen zij echter een meer faciliterende of uitvoerende rol. Dit is voor deze projecten zeer belangrijk gebleken gezien de geplande uitrol van de projecten.

Net als gemeenten raken deze maatschappelijke partners betrokken omdat zij waarde hechten aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Daarnaast vinden zij het ook belangrijk om meer te leren over een bepaalde doelgroep. Dit is terug te zien in wat maatschappelijke partners benoemen als de grootste meerwaarde van betrokkenheid bij deze projecten:

- **Belangrijk onderwerp.** Maatschappelijk partners willen vanuit hun visie om maatschappelijk verantwoord te ondernemen graag een bijdrage leveren aan de armoede- en schuldenproblematiek. Vaak ook omdat dit een (nog) onderbelicht thema is binnen hun organisatie, zoals bij Lezen ≠ Begrijpen.
- **Meer kennis over de doelgroep.** Voor een aantal maatschappelijke partners is het een meerwaarde dat zij, door deelname aan de projecten, meer inzicht krijgen in een bepaalde doelgroep zoals licht verstandelijk beperkten of statushouders.

Wat betreft de uitvoering van de projecten zijn de maatschappelijke partners – net als de gemeenten – overwegend positief. Zij zien dat er mooie samenwerkingen zijn ontstaan. Als knelpunt is door enkelen opgemerkt dat de tijd krap was en dat het soms moeilijk kon zijn om de doelgroep te activeren.

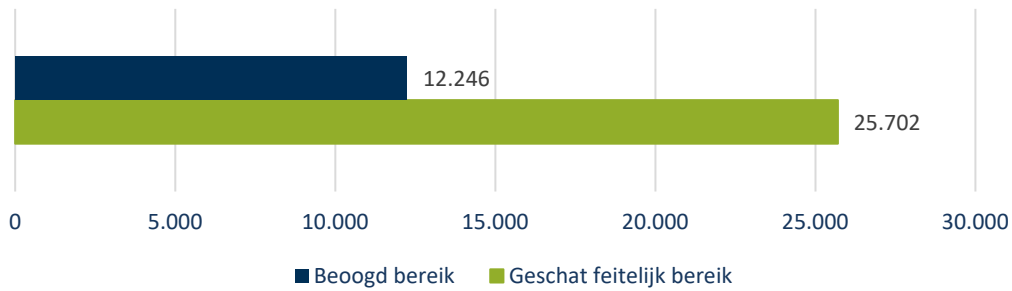
Vanuit aanvragers is opgemerkt dat de relatie met maatschappelijke partners soms lastig was omdat veel tijd gaat zitten in het aan tafel krijgen van alle stakeholders. Vervolgens is het ook ingewikkeld om verschillende partijen op één lijn te krijgen. Dit komt omdat voor elke partij andere aspecten meer de aandacht verdienen.

### Professionals en vrijwilligers

Bij een aantal projecten zijn ook professionals en vrijwilligers uit het werkveld betrokken. Figuur 3.3 laat zien dat in 55 van de 88 projecten het geval is. Het gaat hierbij om professionals en vrijwilligers zoals docenten, hulpverleners of bijvoorbeeld beleidsmedewerkers. Meestal houdt deze betrokkenheid in dat de professionals/vrijwilligers getraind zijn of geleerd hebben om met nieuwe instrumenten te werken waardoor zij mensen met (een risico op) armoede en schulden (nog) beter kunnen ondersteunen. De belangrijkste voorbeelden hiervan zijn projecten zoals: Je herkent het pas als je het ziet, Versterking van sociaaleconomische fitheid van mensen in de opvang en SchuldHulpMaatje.

Voor een aantal projecten zijn vooraf concrete doelstellingen geformuleerd over het aantal te betrekken professionals en vrijwilligers. In totaal is dit het geval voor 27 van de 55 projecten. De doelstellingen hiervoor lopen flink uiteen: enkele duizenden in projecten zoals fiKks waarbij 'buddy's' via een app mensen begeleiden tot en met enkele tientallen in projecten als De slimste weg naar lonend duurzaam werk, waarbij professionals intensief betrokken zijn omdat zij, onder begeleiding van Platform31, een nieuwe aanpak toepassen richting de doelgroep. Uit de gesprekken met de aanvragers blijkt dat het in 17 van de 27 gevallen gelukt is om het beoogde aantal professionals/vrijwilligers te betrekken of dat zij dit voor de toekomst verwachten te bereiken. Figuur 3.4 geeft inzicht in deze vooraf gestelde doelstellingen, namelijk het bereiken van 12.246 vrijwilligers.

**Figuur 3.4 Beoogd en geschat feitelijk bereik professionals/vrijwilligers (N=55)**



Naast deze projecten – met doelstellingen voor het bereiken van professionals en vrijwilligers – is het ook gelukt om professionals en vrijwilligers te bereiken door middel van projecten waarbij hiervoor vooraf geen doelstellingen geformuleerd waren. Wanneer we het geschatte bereik van deze projecten meenemen in het geschatte feitelijke bereik van deze derde partij is te zien dat naar schatting in totaal 25.702 professionals en/of vrijwilligers zijn betrokken bij de projecten die ondersteund zijn vanuit de subsidieregeling.

Het overgrote deel van de professionals en vrijwilligers was voorafgaand aan de projecten al actief in het werkveld van armoede en schulden. Zij zijn door hun eigen of andere organisaties benaderd om deel te nemen. Professionals en vrijwilligers ervaren de projecten als zeer waardevol en zijn positief over hoe deze zijn verlopen. Zij hebben nieuwe inzichten opgedaan en kunnen die toepassen op de begeleiding van mensen in armoede en met schulden om zo hun dienstverlening te verbeteren. Ook professionals en vrijwilligers dragen als knelpunt aan dat er soms gebrek aan tijd was. Daarnaast verliep de samenwerking met gemeenten en andere partijen niet overal even goed omdat het niet altijd makkelijk bleek om belangen van verschillende partijen te verenigen.

## Vrijwilligers bij SchuldHulpMaatje

SchuldHulpMaatje heeft vanuit de regeling subsidie ontvangen in tijdvak 1, 2, 3 en 5. Met behulp van deze subsidie hebben zij zich kunnen ontwikkelen door onder andere nieuwe trainingen uit te rollen, nieuwe deelorganisaties op te zetten en hun dienstverlening uit te breiden. Een deel van de ontvangen subsidie is gebruikt om een lescurriculum op te zetten voor startende coördinatoren van lokale afdelingen. Met deze subsidie is een inhoudelijke en interactieve trainingsdag voor nieuwe coördinatoren, een kennismakingdag op het Landelijk Servicepunt en een bijbehorend cursusboek ontwikkeld.

De ervaring van 17 startende coördinatoren zijn meegenomen in deze evaluatie. Zij geven allen aan dat zij in de praktijk een meerwaarde ervaren van de trainingsdag en/of de kennismakingsdag. Daarnaast geven nog eens 15 van hen aan dat zij denken dat de kwaliteit van hun dienstverlening die zij kunnen bieden is verhoogd door deze dagen. Zij benoemen dat zij door deze contactmomenten waardevolle inzichten en tools over hoe zij SchuldHulpMaatjes kunnen gaan begeleiden aangereikt hebben gekregen. Daarnaast hebben zij contacten opgedaan met hun collega-coördinatoren, waardoor zij kennis hebben kunnen delen en zich beter vanuit de organisatie kunnen inzetten. Eén van de respondenten geeft aan:

*"Juist omdat je weet waar we landelijk mee bezig zijn voel je je gesterkt en gemotiveerd om zelf ook invulling te geven aan dit soort ontwikkelingen"*

Ook dragen deze vrijwilligers aan dat de trainingen en workshops hebben bijgedragen aan een betere samenwerking met andere SchuldHulpMaatje-locaties, maar ook met andere partijen op het gebied van armoede en schulden. Zij hebben inzicht gekregen in welke partijen op welke gebieden actief zijn, en zijn gemotiveerd om samenwerking en verbinding te stimuleren. Twee respondenten vertellen hierover:

*"In onze buurgemeentes bespreken we nu trends en ontwikkelingen en wisselen we uit van welke andere organisatie in onze omgeving we gebruik kunnen maken, en bij welke persoon we kunnen aankloppen"*

*"Vaak ben je dan een betere sparringpartner voor gemeenten en andere organisaties. Het houdt je ook scherp waar je van bent (en verantwoordelijkheid voor draagt), en wanneer dit het domein van de ander is. Bundeling van kracht ontstaat juist als je scherp hebt 'hoe ver je lat reikt' en wat je wel of niet kan beïnvloeden"*

### Doelgroepen

In enkele projecten is ook getracht om de doelgroep direct te betrekken bij de uitvoering van de projecten. Hierbij kan gedacht worden aan het inzetten van personen uit de doelgroep, zoals laaggeletterden en statushouders bij voorlichting op scholen en door middel van inzet van ervaringsdeskundigen en 'maatjes' als vrijwilligers. Zo werken vakdocenten en ervaringsdeskundigen in het project EDASU samen aan een lesprogramma om armoede en sociale uitsluiting aan te pakken. Zoals in figuur 3.3 is te zien is geprobeerd bij 32 van de 88 projecten de doelgroep direct te betrekken bij de uitvoering van het project.

## Deelnemers aan de Kandidatenmarkt

In tijdvak 4 heeft Stichting Het Kandidatennetwerk subsidie ontvangen voor het verder uitrollen van de Kandidatenmarkt. De Kandidatenmarkt is een organisatie die werkzoekenden van 17 tot en met 29 jaar naar werk, werkervaringsplekken, stageplekken of een opleiding begeleidt. Dankzij de subsidie is het RAAK-schuldenprogramma opgezet; een methodiek voor jongeren met schulden zonder inkomen.

Zeven van deze jongeren die middels het RAAK-programma zijn geholpen hebben hun ervaringen gedeeld ten behoeve van deze eindevaluatie. Zij geven aan dat zij goed zijn begeleid en hun schulden op een rijtje hebben kunnen krijgen. De grootste leerpunten die zij meenemen na hun traject zijn:

- Ik weet nu dat ik contact met schuldeisers moet zoeken en afspraken moet maken;
- Ik kan nu overzichtelijk mijn geldzaken in kaart brengen;
- Ik heb zelfstandigheid aangeleerd, en weet zelf hulp te vragen waar nodig.

Zoals besproken is in paragraaf 3.2 over de uitvoering van de projecten, blijkt het lastig om de doelgroep te bereiken. Ongeveer een vijfde van de aanvragers heeft minder mensen uit de doelgroep weten te bereiken dan verwacht. Zij merkten op dat het moeilijk was om mensen uit de doelgroep te werven die deel wilden nemen aan de projecten of dat ze hun afspraken niet altijd konden nakomen.

## 4. Effectiviteit projecten

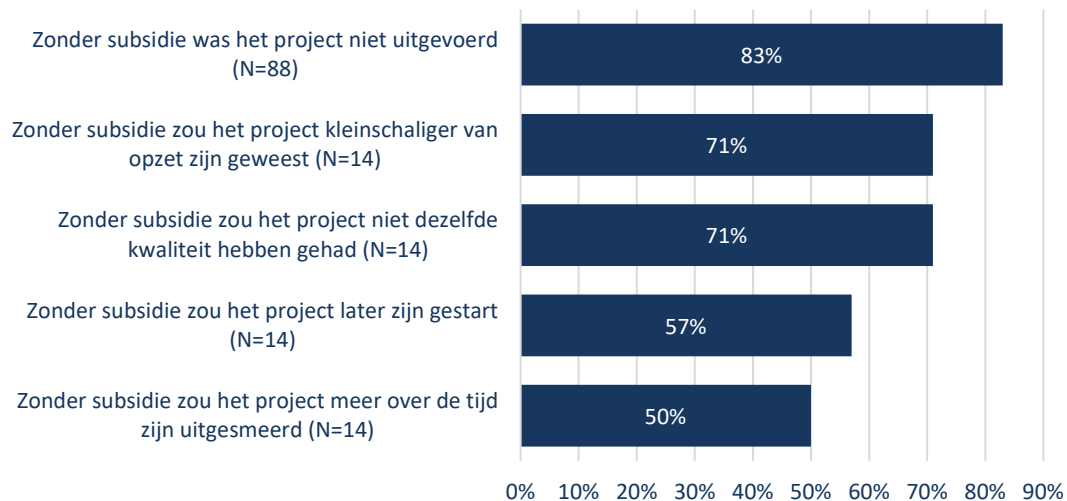
### 4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden effecten van de projecten nader in beeld gebracht. Hierbij starten we in paragraaf 4.2 met het bespreken van de doeltreffendheid van de projecten. Gevolgd door de resultaten in paragraaf 4.3. We sluiten af met een paragraaf (4.4) over de landelijke betekenis en de duurzaamheid van de projecten die vanuit de regeling zijn ondersteund.

### 4.2 Doeltreffendheid

De subsidieregeling is voor nagenoeg alle aanvragers van groot belang geweest. Het belang van de ondersteuning voor de projecten op het gebied van armoede en schulden blijkt uit het feit dat 83% van de geraadpleegde aanvragers aangeeft dat zonder de subsidie hun project niet zou zijn uitgevoerd, zoals ook weergegeven in figuur 4.1.

**Figuur 4.1** Belang (subsidie)regeling voor projecten



De aanvragers die aangeven dat zonder subsidie hun project alsnog zou zijn uitgevoerd geven aan dat de projecten vaak wel op andere wijze gestalte zou hebben gekregen. Deze aanvragers geven aan dat de projecten vooral kleinschaliger van opzet zouden zijn geweest, en dat het project niet dezelfde kwaliteit zou hebben gehad als nu het geval is geweest (geldt voor beide voor 71% bij N=14). Ook geven deze aanvragers aan dat zonder subsidie het project later zou zijn gestart (57% bij N=14) en voor de helft geldt dat zonder subsidie het project meer over de tijd zou zijn uitgesmeerd om zo kosten te spreiden.

Naar verwachting worden door de verschillende projecten uit de in totaal zes tijdvakken zo'n 300.000<sup>7</sup> personen in armoede en/of schulden bereikt. Hierbij gaat het ook om projecten waarvoor dit niet expliciet is vermeld in hun subsidieaanvraag. In de volgende paragraaf lichten we toe middels welke projecten deze 300.000 personen worden geholpen.

<sup>7</sup> Deze conservatieve schatting is gebaseerd op gesprekken met aanvragers.

### 4.3 Resultaten projecten

In deze paragraaf richten we ons op de resultaten van de projecten die in de zes tijdvakken van de regeling zijn uitgevoerd.<sup>8</sup> In lijn met de activiteiten die financieel ondersteund konden worden, bespreken we hierin hoeverre de projecten hebben geleid tot:

- nieuwe vormen van dienstverlening;
- het verspreiden van effectieve initiatieven;
- een verhoging van de kwaliteit van dienstverlening;
- een verbetering van de samenwerking met ketenpartners;
- ondersteuning van mensen die moeite hebben om mee te doen in de maatschappij;
- het bereiken en motiveren van moeilijk bereikbare groepen mensen met financiële problemen;
- het versterken van aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein, onder meer in de wijkaanpak;
- de voorbereiding van en begeleiding bij de overgang 18-/18+ ter preventie van schulden.

Ook bespreken we aan het einde van deze paragraaf hoe deze projectactiviteiten het werkveld van armoede en schulden versterken. Dit vanuit het perspectief van zowel de gemeenten, maatschappelijke organisaties als professionals en vrijwilligers die over de projecten in deze evaluatie zijn geraadpleegd.

#### Nieuwe vormen van dienstverlening

In 34 projecten (van de 56 uit tijdvak 1 tot en met 4) van de regeling is ingezet op het ontwikkelen van nieuwe vormen van dienstverlening. In deze evaluatie is getoetst in hoeverre het deze projecten daadwerkelijk is gelukt om nieuwe diensten neer te zetten. Voor het merendeel van de aanvragers is het gelukt om een nieuwe vorm van dienstverlening in de markt te zetten (97%). Slechts bij één project is het uiteindelijk niet gelukt om de (gewenste) nieuwe dienstverlening te realiseren. Dit vanwege het faillissement van een unieke projectpartner die de diensten voor de doelgroep zou aanleveren.

Bij alle overige projecten is het wel gelukt om nieuwe vormen van diensten te ontwikkelen. In schema 4.1 is hiervan een overzicht gemaakt met de belangrijkste voorbeelden. Hierin is zichtbaar dat een grote diversiteit aan diensten is gerealiseerd. De projecten zijn in te delen in verschillende typen dienstverlening, namelijk nieuwe diensten op het vlak van financiële educatie en bewustwording, innovatieve (zelf)hulpinstrumenten en hulptrajecten.

---

<sup>8</sup> In bijlage I zijn alle gesubsidieerde projecten met projecttitel en aanvrager per tijdvak weergegeven.



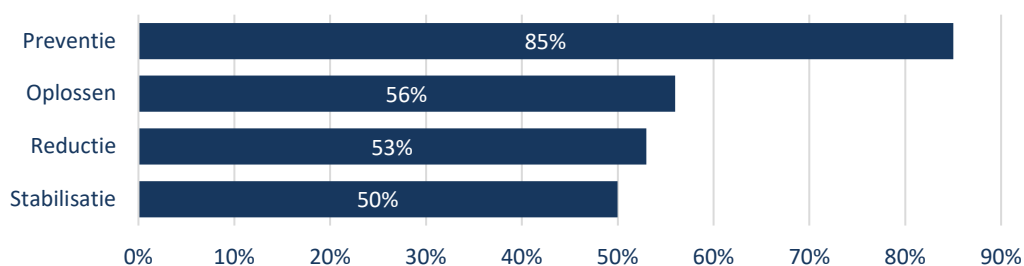
**Schema 4.1 Voorbeelden van nieuwe vormen van dienstverlening**

Type dienstverlening	Voorbeelden
Financiële educatie en bewustwording	<ul style="list-style-type: none"> <li>Via het Speaking Minds-traject komen kinderen en jongeren uit kwetsbare groepen in contact met beleidsmakers, om gezamenlijk tot inclusiever en effectiever armoedebeleid te komen. Jongeren leren hoe gemeentelijk beleid tot stand komt en hoe zij hun stem kunnen laten horen.</li> <li>Door de Smart met Geld lesmethode op Vso-scholen in te zetten, krijgen kwetsbare jongeren inzicht in hoe ze met geld moeten omgaan om zo schulden te voorkomen.</li> </ul>
(Zelf)hulpinstrumenten	<ul style="list-style-type: none"> <li>Een handboek voor professionals in de geweldshulpverlening over armoede en schulden in de context van geweld in afhankelijkheidsrelaties.</li> <li>Een nieuw geldplan van het Nibud genaamd 'Rondkomen met kinderen'. Door deze tools kunnen hulpverleners aan huishoudens met kinderen en een laag besteedbaar inkomen handvatten bieden en hen inzicht geven in hun specifieke inkomsten- en uitgavensituatie. Inmiddels zijn 3500 gezinnen hiermee geholpen.</li> <li>Trainingen, een e-learningmodule en publieksinformatie om professionals handvatten te bieden voor het herkennen van verstandelijke beperkingen en voor het bieden van ondersteuning aan deze groep.</li> </ul>
Hulptrajecten	<ul style="list-style-type: none"> <li>500 laaggeletterden met schulden naar een hoger taal- en rekenniveau brengen om zo uit de schulden te blijven.</li> <li>Een traject voor de uitstroom uit bewind. Met behulp van een instrument wordt een beeld gegeven van de financiële zelfredzaamheid van de betrokkene. Hieruit volgt een advies met stappenplan, waarna vrijwilligers aan de slag kunnen om die zelfredzaamheid te bevorderen.</li> </ul>

Op het moment van de evaluatie zijn vanuit 14 projecten al personen uit de doelgroep met de nieuwe diensten bereikt. Hierdoor zijn op de peildatum van deze evaluatie (april 2020) naar schatting bijna 36.000 personen ondersteund met nieuwe diensten die tijdens de eerste vier tijdvakken van de regeling ontwikkeld zijn. Dit betreft een conservatieve schatting van het bereik die is gebaseerd op gesprekken met de aanvragers en het betrokken werkveld.

Naast het bereik van de nieuwe vormen van dienstverlening is ook nagegaan in welke mate aanvragers zien dat deze nieuwe vorm van dienstverlening bijdraagt aan preventie, stabilisatie, reductie en/of het oplossen van armoede en schulden. Zoals in figuur 4.3 is weergegeven geeft 85% van de geraadpleegde subsidieaanvragers die projecten hebben uitgevoerd binnen deze projectactiviteit aan dat het project bijdraagt aan de preventie van armoede en/of schulden. Het voorkomen dat armoede en/of schulden ontstaan wordt voornamelijk bereikt door de aard van de typen dienstverlening. Middels educatie en bewustwording, (zelf)hulpinstrumenten en hulptrajecten worden mensen met een risico op armoede en schulden beter geïnformeerd en meer zelfredzaam. Dit draagt bij aan het voorkomen van armoede- en schuldenproblematiek voordat deze ontstaan.

**Figuur 4.2 Bijdrage van nieuwe vormen van dienstverlening aan armoede- en schuldenproblematiek (N=34)**



Voor elk van de overige drie aspecten – oplossen, reductie en stabilisatie van armoede- en schuldenproblematiek – geldt dat ongeveer de helft van de subsidieaanvragers aangeven dat hun projecten hieraan bijdragen. Vooral de nieuwe vormen van dienstverlening die inzetten op (zelf)hulpinstrumenten en hulptrajecten zorgen ervoor dat toegewerkt wordt naar het beheersbaar maken van deze problematiek en zo van stabilisatie, naar reductie en uiteindelijk een oplossing van armoede en schulden werken.

## DOELGROEP

### Kinderen in huishoudens met een laag besteedbaar inkomen

Het Nibud heeft in het derde tijdvak met het project Rondkomen met kinderen een nieuwe vorm van benadering ontwikkeld specifiek voor kinderen in huishoudens met een laag besteedbaar inkomen. Deze kinderen lopen namelijk een groot risico om belemmerd te worden in de ontwikkeling van hun talenten en hun sociale en maatschappelijke kansen zijn kwetsbaarder dan kinderen die in meer fortuinlijke omstandigheden opgroeien.

Om kinderen in huishoudens met een laag besteedbaar inkomen een nieuwe vorm van dienstverlening te bieden heeft het Nibud het geldplan 'Rondkomen met kinderen' ontwikkeld zodat hulpverleners van maatschappelijke organisaties deze huishoudens inzicht kunnen bieden in hun specifieke inkomsten- en uitgavensituatie en de uitgavensituatie gerelateerd aan hun kind(eren). Hulpverleners kunnen door deze tool handelingsperspectief en concrete handvatten bieden om drempels te verlagen naar het beschikbaar krijgen van goederen en activiteiten in het belang van de ontwikkeling van betreffende kinderen. Inmiddels is het geldplan al op zeker 3500 gezinnen toegepast.

Naast het ontwikkelde geldplan is met dit project ook het bereik en gebruik van de website Berekenuwrecht.nl vergroot. Dit is een tool die huishoudens kunnen inzetten om inzicht te krijgen in op welke landelijke en/of gemeentelijke tegemoetkomingen zij recht hebben.

### Verspreiding effectieve initiatieven

In 31 projecten (van de 56 uit tijdvak 1 tot en met 4) is ingezet op het breder verspreiden van initiatieven die in de praktijk al effectief zijn gebleken voor de preventie dan wel het terugdringen van armoede en schulden. In de evaluatie is nagegaan in hoeverre het vanuit deze 31 projecten is gelukt om deze maatregelen breder te verspreiden. Vrijwel alle aanvragers geven aan dat zij hun effectieve maatregelen breder in het land hebben kunnen verspreiden. Het gaat hierbij om 29 van de 31 projecten waarbij hierop is ingezet. Bij één project is dit niet gelukt vanwege het faillissement van een projectpartner. Bij een ander project is het nog niet gelukt om de inzet van ervaringsdeskundigen te verspreiden. De aanpak van deze aanvrager is erg lokaal en regionaal ingericht, waardoor het centraliseren en verder verspreiden van deze aanpak in meerdere steden (nog) niet lukt en het bovenregionale karakter van het project niet gewaarborgd kan worden.

In schema 4.2 staat een aantal voorbeelden van de projecten waarbij wordt ingezet op het verspreiden van effectieve initiatieven. Hierbij valt op te maken dat vanuit deze projecten op diverse locaties onder meer (lokale) vrijwilligersorganisaties zijn opgezet, methoden en/of handboeken zijn verspreid middels communicatiecampagnes, en vindplaatsen als scholen zijn aangedaan om een bredere doelgroep te bereiken. Daarnaast zijn hulpverleners, docenten of

vrijwilligers geworven en getraind om mensen in armoede en schulden te helpen.

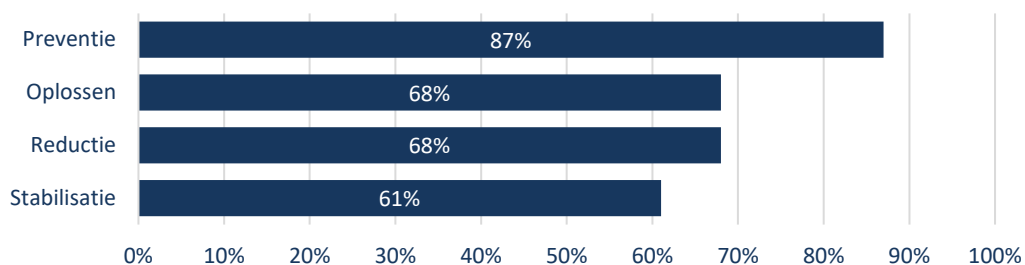
Vanuit deze (in totaal 31) projecten zijn zo op de peildatum van deze evaluatie van april 2020 additioneel ruim 70.000 personen in armoede en schulden bereikt met effectieve initiatieven en instrumenten<sup>9</sup>. Bovendien zal dit aantal volgens sommige aanvragers per jaar met bijna 14.000 toenemen vanwege nog verdere uitbreiding en verspreiding van de projecten.

**Schema 4.2 Voorbeelden verspreiding van effectieve initiatieven**

Type initiatief	Voorbeelden
Financiële educatie en bewustwording	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ ‘Het grote schuldenpreventieboek’ dat in samenwerking met jongeren en beleidsmedewerkers van gemeenten tot stand is gekomen. Dit handboek is breed verspreid in een oplage van 2500 stuks en is nog steeds digitaal beschikbaar.</li> <li>▪ Het MoneyStories programma is landelijk uitgerold, hiermee zijn 5.500 leerlingen bereikt. Uiteindelijk hebben 104 een traject afgerond. Verder is er een boekje ontwikkeld en een congres georganiseerd.</li> </ul>
Hulptrajecten/nieuwe locaties van hulporganisaties	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Het JobHulpMaatje project is uitgebreid van 5 naar 17 locaties. Hiervoor zijn bijna 200 nieuwe vrijwilligers geworven. In 2018 hebben ze 410 hulpvragen ontvangen, waarvan 45% is uitgestroomd naar betaald werk, 5% naar een opleiding en 4% naar vrijwilligerswerk.</li> <li>▪ Er zijn 21 nieuwe KinderResto’s geopend, hier kunnen kinderen uit arme gezinnen meedoen aan activiteiten en leren ze over gezonde voeding en sociale vaardigheden. Deze KinderResto’s worden door ruim 17.000 kinderen bezocht.</li> <li>▪ Het aantal gemeenten met een noodhulpbureau worden uitgebreid van 100 naar 125. Een SUN-noodhulpbureau werkt altijd samen met verschillende sectoren zoals dienstverleners, gemeenten, kerken, fondsen, en het bedrijfsleven. Zo worden in de keten bruggen gebouwd.</li> </ul>

Naast het bereik van bovenstaande projecten voor het verspreiden van effectieve initiatieven is ook nagegaan in welke mate aanvragers zien dat deze projecten bijdragen aan preventie, stabilisatie, reductie en/of het oplossen van armoede en schulden. Zoals in figuur 4.3 is weergegeven, geven aanvragers van 87% van de gesubsidieerde projecten die zijn uitgevoerd binnen deze projectactiviteit aan dat het project bijdraagt aan de preventie van armoede en/of schulden. Deze preventieve projecten hebben inmiddels al ruim 37.000 personen in armoede en/of met schulden bereikt.

**Figuur 4.3 Bijdrage van verspreiden van effectieve initiatieven aan armoede- en schuldenproblematiek (N=31)**



Voor elk van de overige drie aspecten – oplossen, reductie en stabilisatie van armoede- en schuldenproblematiek – geldt dat ongeveer twee derde van de subsidieaanvragers aangeven dat

<sup>9</sup> Ook deze schatting is gebaseerd op gesprekken met de aanvragers.

hun projecten hieraan bijdragen. Voor het oplossen van armoede en/of schulden zijn al bijna 4.000 personen in armoede en/of met schulden bereikt.

## DOELGROEP

### Huishoudens met een langdurig laag inkomen

Het project Smart met Geld Vso van MEE NL uit het vierde tijdvak heeft zich specifiek gericht op de verspreiding van de effectieve Smart met Geld-methode onder huishoudens met een langdurig laag inkomen.

Het Smart met Geld lesprogramma is ten eerste gericht op het voorkomen van schulden onder kwetsbare jongeren tussen de 15 en 18 jaar op het voortgezet speciaal onderwijs. Het programma is, met behulp van deze subsidie, uitgerold op 25 vso-scholen, met aanvullende financiering is Smart met Geld inmiddels al op 50 vso-scholen uitgerold. Hiermee zijn al 885 kwetsbare jongeren bereikt.

Naast de training voor kinderen, worden ook de ouders in het project betrokken. Zij worden uitgenodigd voor bijeenkomsten waarin zij handvatten voor financieel opvoeden en voorlichting over de verandering als hun kind 18 jaar wordt krijgen. De ouders worden onder andere bereikt door middel van factsheets die docenten naar ouders kunnen sturen en thuisopdrachten die de leerlingen meekrijgen in het lesmateriaal. Omdat het lastiger bleek dan verwacht om de ouders bij Smart met Geld te betrekken, zijn de ouders ook nog bij rapport- of ouderbesprekingen uitgenodigd voor bijeenkomsten en/of schriftelijk geïnformeerd over Smart met Geld.

### Verhogen kwaliteit dienstverlening

Als derde projectactiviteit van de regeling is in 30 projecten (van de 56 uit tijdvak 1 tot en met 4) ingezet op het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening. Aanvragers van alle 30 projecten geven aan dat het gelukt is om middels hun projecten de kwaliteit van dienstverlening te verhogen. Hierbij zijn in 9 (van de 30) projecten uitsluitend verbeteringen aangebracht in de dienstverlening van de eigen organisatie. In nog eens 9 projecten zijn de verbeteringen uitsluitend doorgevoerd in de dienstverlening van partnerorganisaties in het werkveld van armoede en schulden. Het gaat dan om de dienstverlening van de (samenwerkingsverbanden van) gemeenten, de sociale (wijk- of gebieds)teams of andere partners waarmee aanvragers van de ondersteunde projecten in de praktijk samenwerken. In schema 4.3 zijn hiervan ook een aantal voorbeelden opgenomen. Daarnaast zijn in nog 12 projecten de dienstverlening van zowel de eigen als die van andere organisaties in de keten verhoogd.

Vanuit deze (in totaal 30) projecten zijn zo op de peildatum van de tussentijdse evaluatie van april 2020 additioneel bijna 56.000 personen in armoede en schulden bereikt met een dienstverlening van verhoogde kwaliteit<sup>10</sup>.

---

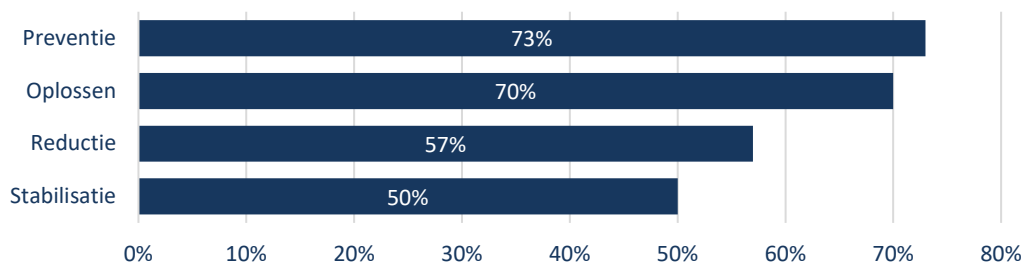
<sup>10</sup> Ook deze schatting is gebaseerd op gesprekken met de aanvragers.

**Schema 4.3 Voorbeelden van verhoogde kwaliteit dienstverlening**

Type verbetering	Voorbeelden
Verhogen kwaliteit dienstverlening eigen organisatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Best practices gedeeld binnen de eigen organisatie en hierdoor op 80 locaties een betere werkwijze in kunnen voeren.</li> <li>▪ Een intern trainingsprogramma verbeterd.</li> </ul>
Verhogen kwaliteit organisaties in de keten	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Deelnemende partijen hebben trainingen gehad om laaggeletterden beter te kunnen ondersteunen.</li> <li>▪ Professionals zijn getraind in Mobility Mentoring en de Krachtwerk Methodiek.</li> </ul>
Verhogen kwaliteit dienstverlening eigen én andere organisaties	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Eigen programma ook door andere partijen laten overnemen, waardoor ook bij deze organisaties de dienstverlening wordt verbeterd.</li> <li>▪ Handelingen bij eigen organisatie aangepast met betere communicatiemiddelen. Een andere organisatie heeft aan de hand van dit onderzoek ook de communicatie aangepast.</li> <li>▪ Een toolkit ontwikkeld voor hulpverleners zodat ze jongeren kunnen inlichten en opleiden voor het moment dat ze 18 worden.</li> </ul>

Volgens de aanvragers in de evaluatie dragen de verbeteringen in de dienstverlening bij 22 van de 30 projecten die zich hierop hebben gericht ook al merkbaar bij aan een betere preventie van armoede en schulden. Zo hebben verschillende partijen, zoals schuldeisers, gemeenten en hulpverleners in het project 'Voor 't zelfde geld uit de schulden' van Stichting Lezen & Schrijven trainingen gehad om beter met laaggeletterden om te kunnen gaan en hen beter te kunnen ondersteunen. Dit draagt bij aan de preventie van armoede en schulden doordat schuldeisers zo eerder laaggeletterdheid kunnen herkennen en ervoor kunnen zorgen dat deze mensen geholpen worden voordat zij mogelijk diep in de schulden belanden.

**Figuur 4.4 Bijdrage van verhoogde kwaliteit van dienstverlening aan armoede- en schuldenproblematiek (N=30)**



7 op de 10 geraadpleegde subsidieaanvragers geven aan dat hun projecten gericht op een hogere kwaliteit van dienstverlening ook bijdragen aan het oplossen van armoede en schulden. Kijken we in schema 4.3 naar een voorbeeld van het oplossen van armoede- en schuldenproblematiek, dan kan onder andere het project van Impuls worden genoemd. In dit project zijn professionals bij opvangorganisaties getraind in de methodiek Krachtwerk en Mobility Mentoring. De begeleiding vanuit Mobility Mentoring is gericht op inzichten uit de hersenwetenschap die ervan uitgaan dat armoede en schulden gepaard gaan met veel stress, hierdoor wordt het vermogen van mensen om hun problemen op te lossen kleiner. Het toepassen van deze methodiek draagt bij aan het oplossen van armoede en schulden, ook omdat hierin een focus ligt op inkomensvergroting.

## Verbetering samenwerking ketenpartners

De vierde projectactiviteit uit de eerste vier tijdvakken van de regeling vormde het verbeteren van de samenwerking met de ketenpartners in het werkveld van armoede en schulden. Vanuit 41 van de 56 projecten uit de eerste vier tijdvakken zijn hierop inspanningen gepleegd. Voor 39 van deze 41 projecten geldt dat het gelukt is om tot een betere samenwerking te komen met ketenpartners. In het onderstaande schema staan een aantal voorbeelden hiervan gegeven.

In schema 4.4 is te zien dat gewerkt is aan een betere (gezamenlijke) aanpak van armoede en schulden tussen partijen in het werkveld. Enerzijds is aandacht geweest voor bekendheid tussen de verschillende partijen, anderzijds is ingezet op een verbetering van de samenwerking. Zo zijn voor het project Effectiever armoede- en schuldenbeleid in samenwerking met jongeren in meerdere gemeenten wethouder-challenges georganiseerd waarbij alle ketenpartners uit de betreffende gemeente aanwezig waren. Die partijen hebben samen het beleid van de gemeente doorgelicht om te kijken waar ze dit beter konden laten aansluiten op jongeren. De lessen uit deze sessies zijn samengevat in een handboek voor gemeentelijke beleidsmedewerkers om hen aan te sporen om kinderen te betrekken.

**Schema 4.4 Voorbeelden van gerealiseerde samenwerking met ketenpartners**

Type samenwerking	Voorbeelden
Verbeteren bekendheid tussen partijen	<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Diverse bijeenkomsten georganiseerd voor ketenpartners, zoals sessies, workshops, of wethouder-challenges waarbij alle ketenpartners uit de gemeenten aanwezig waren.</li><li>▪ Netwerkpartners geven lessen op scholen, waardoor deze partners het onderwijs beter kunnen vinden en andersom.</li></ul>
Verbeteren samenwerking tussen partijen	<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Er is een structureel overleg opgezet waarin met alle betrokken partijen de situatie en vervolgacties steeds besproken worden.</li><li>▪ Met diverse partijen samenwerkingsverbanden aangegaan. Zo is voornamelijk de samenwerking met bedrijven en/of schuldeisers geïntensiveerd.</li><li>▪ Een duurzame samenwerking is gecreëerd rondom de vierhoek van het bedrijfsleven, gemeenten, sociaal werkorganisaties en de bancaire sector.</li></ul>

Bij 32 projecten waar nu een betere samenwerking in de keten bestaat, is ook sprake van een effectievere ondersteuning aan personen in armoede en schulden. Bij slechts 7 projecten was dit (nog) niet het geval. Gevraagd naar de manier waarop de nieuwe vorm van samenwerken bijdraagt aan een betere ondersteuning van kwetsbare doelgroepen, geven de geraadpleegde aanvragers aan dat ketenpartners vaker en beter naar elkaar doorverwijzen. Hierdoor kan sneller en gericht worden gehandeld om mensen met (een risico op) armoede en schulden (tijdig) te helpen. Daarnaast heeft de verbeterde samenwerking in de keten ertoe geleid dat verschillende partners meer informatie met elkaar zijn gaan delen, hierdoor ontstaat meer overzicht in de situatie van de desbetreffende persoon en kunnen de partners sneller tot interventie komen.

## Ondersteuning voor mensen die moeite hebben om mee te doen

Voor tijdvak 5 en 6 konden aanvragers zich met hun projecten onder andere richten op ondersteuning voor mensen die moeilijk meekomen in de maatschappij. Vanuit 22 van de 32 projecten (uit tijdvak 5 en 6) zijn hierop inspanningen gepleegd. Aanvragers van 7 van deze 22 projecten geven aan dat het reeds gelukt is om ondersteuning aan te bieden aan mensen die moeite hebben om mee te doen in de maatschappij. Daarnaast zijn er 12 aanvragers die nog verwachten dat hun project ondersteuning zal gaan bieden aan deze doelgroep. Twee aanvragers geven aan dat ze wel hopen een bijdrage te leveren aan de ondersteuning van mensen die moeite

hebben om mee te doen in de maatschappij, maar dat dit een erg complex vraagstuk is waardoor ondersteuning bieden vermoedelijk wordt. Een ander project heeft geen ondersteuning kunnen bieden aangezien het ontwikkelde prototype nog niet genoeg getest is; vanwege de corona-crisis is het niet eenvoudig om dit door grote aantallen te laten testen.

Projecten binnen deze projectactiviteit richten zich op financiële educatie, zoals voorlichtingen voor jongeren of vluchtelingen. Daarnaast richt een deel van de projecten zich op het ontwikkelen van (zelf)hulpinstrumenten die ingezet kunnen worden bij de ondersteuning van mensen die moeite hebben om mee te doen in de maatschappij. Verder biedt een aantal projecten deze doelgroep directe hulp aan, bijvoorbeeld door het toepassen van een nieuwe methodiek en onderzoek naar de effectiviteit hiervan. Ten slotte is er ook een aantal projecten gericht op het ontwikkelen van platformen waarop bijvoorbeeld verschillende partners gegevens of kennis kunnen uitwisselen.

**Schema 4.5 Voorbeelden van gerealiseerde ondersteuning voor mensen die moeilijk meekomen in de maatschappij**

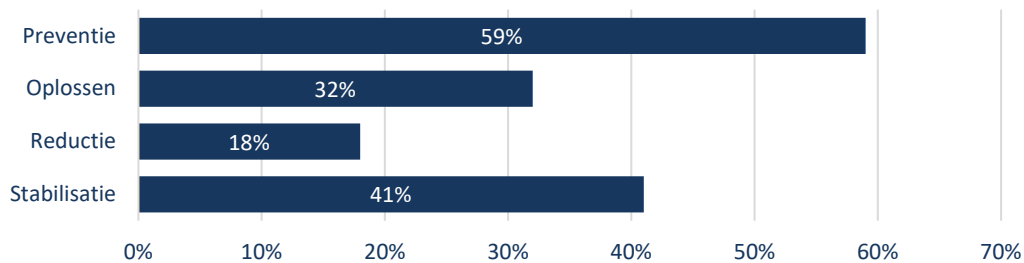
Type initiatief	Voorbeelden
Financiële educatie en bewustwording	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ MON€Y SCHOOL PLUS biedt financiële educatie en hulp bij financiën aan kinderen en jongeren en biedt ouders hulp bij aanvragen van voorzieningen.</li> <li>▪ Jonge, alleenstaande vluchtelingen worden bij de overgang van 17 naar 18 jaar voorgelicht door ervaringsdeskundigen over hun mogelijkheden en hoe het Nederlandse systeem werkt.</li> </ul>
(Zelf)hulpinstrumenten	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Het ontwikkelen van een rapport met verschillende werkwijzen die met elkaar een integrale en bewezen aanpak van armoede en schulden in de vrouwenopvang vormen.</li> <li>▪ Zelfstandig Budget Beheer biedt een rekeningsystematiek die de vaste lasten afschermt, buffert tegen schommelingen en sparen stimuleert.</li> </ul>
Hulptrajecten	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De Mobility Mentoring methode wordt toegepast voor een effectievere begeleiding naar werk dat loont.</li> <li>▪ Durven Doen! is een methodiek voor alleenstaande moeders die bestaat uit een stappenplan dat aansluit op de problemen en mogelijkheden van de moeders en hen motiveert en activeert.</li> </ul>
Platformen	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Met een online toegankelijk platform biedt Schuldenwijzer burgers met problematische schulden inzicht in de eigen schuldenpositie door informatie van vele partijen centraal te bundelen.</li> <li>▪ Common.Centz gaat een platform worden waarmee vrijwilligers in de schuldhulpverlening in contact komen met hulpvragers. Door middel van een Pop-up Display wordt op diverse plekken een financiële APK aangeboden die inzicht geeft in financiële risico's en problemen.</li> </ul>

Op het moment van de evaluatie zijn vanuit 10 projecten al personen uit de doelgroep ondersteund. Hierdoor zijn op de peildatum van deze evaluatie (van april 2020) naar schatting ruim 11.000 personen die moeilijk meekomen in de maatschappij ondersteund. Dit betreft een conservatieve schatting van het bereik die is gebaseerd op gesprekken met de aanvragers en het betrokken werkveld.

Naast het bereik van de initiatieven voor het ondersteunen van deze doelgroep is ook nagegaan in welke mate aanvragers zien dat deze initiatieven bijdragen aan preventie, stabilisatie, reductie en/of het oplossen van armoede en schulden. Zoals in figuur 4.5 is weergegeven, geeft 59% van de subsidieaanvragers van projecten die zijn uitgevoerd binnen deze projectactiviteit aan dat hun project bijdraagt aan de preventie van armoede en/of schulden. Een voorbeeld van een project dat bijdraagt aan de preventie van armoede en schulden is MON€Y SCHOOL PLUS van Stichting

Diversiteitsland. Door deel te nemen aan MON€Y SCHOOL PLUS krijgen kinderen financiële vaardigheden mee om ervoor te zorgen dat zij op latere leeftijd minder risico hebben op financiële problemen.

**Figuur 4.5 Bijdrage van ondersteuning voor mensen die moeilijk meekomen in de maatschappij aan armoede- en schuldenproblematiek (N=22)**



Voor elk van de overige drie aspecten – oplossen, reductie en stabilisatie van armoede- en schuldenproblematiek – geldt dat respectievelijk 6, 4 en 9 van de geraadpleegde aanvragers aangeeft dat hun projecten hierop gericht zijn. Een voorbeeld van een project dat zich op al deze aspecten richt is het project Sterk uit armoede. In dit project gaan opgeleide ervaringsdeskundigen in generatie-armoede en sociale uitsluiting aan het werk in een betaalde baan om de kloof tussen de mensen in armoede en professionals te overbruggen. Doordat deze mensen worden opgeleid kunnen ze eerder een baan kunnen krijgen en zo uit de langdurige armoede gehaald worden.

### Bereiken en motiveren moeilijk bereikbare groepen

Ook konden aanvragers in tijdvak 5 en 6 zich met hun projecten richten op het bereiken en motiveren van moeilijk bereikbare groepen mensen met financiële problemen. Vanuit 29 van de 32 projecten is hierop ingezet. Aanvragers van 11 van deze 28 projecten geven aan dat het gelukt is om moeilijk bereikbare groepen te bereiken en motiveren. Hiernaast geven 16 aanvragers aan dat zij verwachten dat het project mensen gaat bereiken en motiveren. Van één project is nog niet bekend of moeilijk bereikbare groepen bereikt zullen worden, de aanvrager geeft aan dat hij wel hoopt dat mensen beter meekomen doordat een sterkere community opgezet wordt. Bij één project zijn moeilijk bereikbare groepen niet bereikt. Ten slotte is er nog één project dat de moeilijk bereikbare groepen zelf niet direct heeft bereikt. Wel hebben zij door middel van een publicatie, een handreiking en een kennisdossier geprobeerd kennis te delen in het sociaal domein over hoe moeilijk bereikbare groepen beter bereikt kunnen worden. Op deze manier kunnen uiteindelijk meer doelgroepen bereikt worden dan in eerste instantie beoogd.

Projecten binnen deze projectactiviteit richten zich ten eerste op het ontwikkelen van diverse (zelf)hulpinstrumenten, die vrijwilligers en professionals handvatten bieden om moeilijk bereikbare groepen te bereiken en ondersteunen. Ten tweede biedt een deel van de projecten deze moeilijk bereikbare groepen directe hulptrajecten aan. Ten slotte richt een deel van de projecten zich op het vergroten van de inspraak van deze groepen, waardoor bijvoorbeeld het gemeentelijk kinderarmoedebeleid wordt aangepast op basis van advies van kinderen.



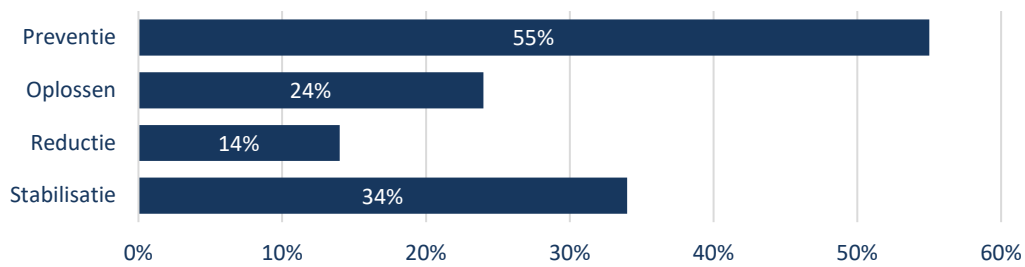
**Schema 4.6 Voorbeelden van bereiken en ondersteunen moeilijk bereikbare groepen**

Type initiatief	Voorbeelden
(Zelf)hulpinstrumenten	<ul style="list-style-type: none"> <li>De ontwikkeling van een nieuw Nibud Geldplan voor statushouders. Hiernaast wordt ook een budgetcursus voor statushouders en mensen met een licht verstandelijke beperking ontwikkeld. Met deze tools krijgen professionals handvatten om deze moeilijk bereikbare doelgroepen adequaat te ondersteunen.</li> <li>Met het interventiepakket geldzorgen kunnen huisartsen en praktijkondersteuners financiële problematiek vaker signaleren en patiënten vaker en adequater doorverwijzen. Ze kunnen een online learning volgen en er is voorlichtingsmateriaal voor in de wachtkamer ontwikkeld.</li> </ul>
Hulptrajecten	<ul style="list-style-type: none"> <li>Jongeren worden gekoppeld aan een Toekomstcoach die de jongeren leert richting te geven aan hun leven, realistische dromen en doelstellingen te formuleren en deze te realiseren.</li> <li>In de app fiKks kunnen mensen met schulden in contact komen met en geholpen worden door een buddy om zo overzicht te krijgen over hun schuldpositie en deze vervolgens samen op te lossen.</li> <li>Het gesprek aangaan met niet-uitkeringsgerechtigde vrouwen om hun positie te verbeteren. Door middel van trainingen van peer educators en het investeren in een intensieve ketensamenwerking tussen gemeenten, arbeidstoeleiding en vrouwenorganisaties worden deze vrouwen gestimuleerd om hun positie te verbeteren.</li> </ul>
Inspraak	<ul style="list-style-type: none"> <li>In 7 nieuwe gemeenten zijn Raden van Kinderen geïnstalleerd. In deze raden geven kinderen gemeenten advies over de aanpak van armoede onder kinderen. Ook is er een onderzoek uitgevoerd en een publiek-private alliantie opgezet om tot een structurele aanpak te komen. Op basis hiervan is een toolkit ontwikkeld en beschikbaar gesteld aan alle gemeenten in Nederland.</li> <li>ALL-IN verbindt professionals en financieel kwetsbare jongeren. Hierdoor ontstaat op uitvoeringsniveau in het sociaal domein meer kennis en bewustzijn over hoe een passend en toegankelijk ondersteuningsaanbod op jongeren afgestemd kan worden.</li> </ul>

Op het moment van de evaluatie zijn vanuit 12 projecten al personen uit de doelgroep bereikt en ondersteund. Hierdoor zijn op de peildatum van deze evaluatie (april 2020) naar schatting ruim 20.000 personen uit de moeilijk bereikbare groepen bereikt. Dit betreft een conservatieve schatting van het bereik die is gebaseerd op de gesprekken met de aanvragers en het betrokken werkveld.

Naast het bereik van de initiatieven voor het ondersteunen van deze doelgroep is ook nagegaan in welke mate aanvragers zien dat deze initiatieven bijdragen aan preventie, stabilisatie, reductie en/of het oplossen van armoede en schulden. Zoals in figuur 4.6 is weergegeven, geeft 55% van de subsidieaanvragers met projecten die zijn uitgevoerd binnen deze projectactiviteit aan dat hun project bijdraagt aan de preventie van armoede en/of schulden. Een voorbeeld hiervan is het project ALL-IN van Save the Children. Hierin maken jongeren een sociale kaart van organisaties die zich bezighouden met armoede en schulden. Ook doen ze een undercover-opdracht om te kijken waar ze bij deze organisaties tegenaan lopen wat betreft toegankelijkheid. Met behulp van een ervaringsdeskundige wordt het taboe doorbroken en leren de jongeren waar ze naartoe kunnen als ze met armoede en schulden te maken krijgen.

**Figuur 4.6 Bijdrage van bereiken van moeilijke doelgroepen aan armoede- en schuldenproblematiek (N=29)**



Projecten gericht op het bereiken en motiveren van moeilijk bereikbare doelgroepen waren minder vaak gericht op de overige drie aspecten. 34% van de 27 projecten is gericht op het stabiliseren van armoede en schulden, 24% op het oplossen ervan en slechts 14% op het laten afnemen van armoede en schulden.

### Aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein

14 van de 32 projecten in tijdvak 5 en 6 richten zich op het versterken van aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein. Aanvragers van 5 van deze 14 projecten geven aan dat de aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein inderdaad versterkt is. De overige 9 aanvragers geven aan dat zij verwachten dat de aandacht versterkt gaat worden.

Projecten binnen deze projectactiviteit proberen voornamelijk op twee manieren de aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein te vergroten. Ten eerste wordt dit gedaan door diverse partijen bij elkaar te brengen en hierin een samenwerking tot stand te brengen. En ten tweede wordt dit gedaan door actief kennis te delen, bijvoorbeeld door bijeenkomsten te organiseren.

**Schema 4.7 Voorbeelden van vergroten van aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein**

Type initiatief	Voorbeelden
Verbeteren samenwerking tussen partijen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Noodhulpbureaus vormen een samenwerking tussen gemeenten, donateurs, dienst- en hulpverlening. Stichting Urgente Noden zet in op bewustwording in die driehoek.</li> <li>Door een bredere samenwerking van partijen tot stand te brengen verwacht de Hogeschool van Arnhem dat er meer dialoog tot stand komt over armoede en schulden. Dit draagt bij aan een betere ondersteuning van personen in armoede en/of met schulden omdat zo een goede basis gelegd wordt voor motiverende gespreksvoering, waardoor de doelgroep beter bereikt kan worden.</li> </ul>
Kennisdeling	<ul style="list-style-type: none"> <li>ADRIBA van de Vrije Universiteit Amsterdam is bezig met het ontwikkelen van een aanpak voor multiprobleemgezinnen gebaseerd op een positieve benadering. Om hierover meer bewustzijn te creëren in het sociaal domein gaat de aanvrager systeembijeenkomsten organiseren. Hiernaast wordt nog een film gemaakt waarin ook deze gezinnen aan het woord komen.</li> <li>SchuldenLab NL is een landelijk opschalingsplatform, waarin zowel publieke als private partners samenwerken aan het opschalen van succesvolle projecten rondom armoede en schulden. Partners hebben een hoge communicatiekracht en gaan zelf communiceren over projecten, waardoor de aandacht voor armoede en schulden steeds versterkt wordt.</li> </ul>

De effectiviteit van initiatieven om aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein te vergroten liggen in het feit dat gemeenten zich bij een deel van de projecten hebben aangesloten en in het feit dat er voor gemeenten meer kennis beschikbaar is die zij kunnen toepassen op hun eigen armoede- en schuldenaanpak.

Bij 3 van de 5 projecten waar nu meer aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein is gegeneerd, is ook sprake van een effectievere ondersteuning aan personen in armoede en schulden. Bij 2 projecten was dit nog niet direct het geval. Gevraagd naar de manier waarop de vorm van aandacht genereren bijdraagt aan een betere ondersteuning van kwetsbare doelgroepen, geven de geraadpleegde aanvragers aan dat er meer kennis gedeeld wordt over armoede en schulden en hoe personen die hiermee te maken hebben ondersteund kunnen worden. Verder geven de aanvragers aan dat de doelgroepen beter in beeld komen door de versterkte aandacht voor armoede en schulden.

### Overgang 18-/18+

Als laatste projectactiviteit konden aanvragers in tijdvak 5 en 6 inzetten op de voorbereiding en/of begeleiding bij de overgang van 18- naar 18+. Voor 9 van de 32 projecten geldt dat hierop is ingezet. Aanvragers van 3 van deze 9 projecten geven aan dat het gelukt is om de overgang van 18-/18+ ter preventie van schulden voor te bereiden en te begeleiden. Nog 4 aanvragers verwachten nog dat hun project aan deze overgang zal bijdragen. Bij de overige twee aanvragers is het niet gelukt om deze voorbereiding en/of begeleiding tot stand te brengen. Voor één aanvrager bleek het definiëren van de precieze doelgroep een knelpunt te zijn. Bij de andere aanvrager was de ouderbetrokkenheid van jongeren van boven de 13 jaar lastig. Hierdoor was het ook moeilijk om de voorbereiding op het moment dat de jongeren 18 worden tot stand te brengen.

Projecten binnen deze projectactiviteit zijn gericht op financiële educatie en bewustwording bij jongeren en op het bieden van begeleiding aan jongeren bij de overgang van minder- naar meerderjarigheid middels hulptrajecten.

**Schema 4.8 Voorbeelden van ondersteuning bij de overgang 18-/18+**

Type initiatief	Voorbeelden
Financiële educatie en bewustwording	<ul style="list-style-type: none"> <li>SchuldHulpMaatje zet in op het eerder vinden en bereiken van doelgroepen, waaronder jongeren. Door een koppeling met hun eerdere project Moneyfit krijgt de stichting de jongeren nog beter in beeld. Via Moneyfit krijgen jongeren informatie over financiën en komt meer bewustwording tot stand.</li> </ul>
Hulptrajecten	<ul style="list-style-type: none"> <li>Met Euro-passie zijn, naast een training, twee spellen ontwikkeld voor vluchtelingenjongeren gebaseerd op ganzenbord en slangen &amp; ladders. Aan de hand van deze training leren de jongeren hoe ze hun geldzaken moeten regelen en met geld moeten omgaan. Hiernaast worden ze ook individueel begeleid door vrijwilligers.</li> </ul>

De effectiviteit van initiatieven om jongeren te begeleiden bij de overgang van 18-/18+ liggen in het feit dat de projecten veelal ontworpen zijn om aantrekkelijk te zijn voor deze groep. Zo zijn er een stripboek en spellen ontwikkeld en wordt er rekening gehouden met voor hen aantrekkelijke vormgeving en passend taalgebruik. Inmiddels zijn voor 5 van de 7 projecten jongeren rondom 18 jaar bereikt. Hierdoor zijn op de peildatum van deze evaluatie (van april 2020) naar schatting al ruim 110.000 jongeren rondom hun 18<sup>e</sup> verjaardag voorbereid en/of bereikt ter preventie van schulden. Vooral de grootschalige aanpak van SchuldHulpMaatje heeft hieraan bijgedragen.

Bij 6 van de 9 projecten waar is ingezet op het begeleiden van jongeren van 18- naar 18+ is ook sprake van een (verwacht) effect op preventie van schulden. Gevraagd naar de manier waarop deze initiatieven bijdragen aan een betere ondersteuning van deze doelgroep, geven de geraadpleegde aanvragers aan dat door de inzet van ervaringsdeskundigen, door het verspreiden van informatie en door in gesprek te gaan met jongeren ze zich meer bewust worden van financiële risico's, en dat deze bewustwording leidt tot een verminderd aantal jongeren met armoede- en schuldenproblematiek.

### Meerwaarde voor het werkveld

De aanvragers van de subsidie hebben ingezet op bovengenoemde resultaten. Niet alleen volgens de aanvragers, maar ook volgens de derde partijen – gemeenten, maatschappelijke partners en professionals en vrijwilligers – heeft de subsidieregeling positieve effecten gehad. In het vorige hoofdstuk hebben we al de ervaringen van deze partijen met de uitvoering van deze projecten besproken. Hier lichten we toe welke effecten deze derde partijen hebben ervaren.

Ten eerste is bij de aanvragers van de subsidie nagegaan welke effecten hun projecten op gemeenten, professionals en vrijwilligers hebben gehad. Van de 88 projecten geven 51 aanvragers aan dat het project een bijdrage heeft geleverd aan de samenwerking met gemeenten bij het tegengaan van armoede en/of schulden. Aanvragers geven aan dat deze samenwerking vooral is versterkt door kennisdeling en doordat de gemeenten nieuwe inzichten hebben opgedaan. Daarnaast merken de aanvragers op dat de samenwerking met gemeenten ook is versterkt omdat ze via de projecten zijn samengebracht met andere partijen zoals het bedrijfsleven, diverse maatschappelijke organisaties of andere gemeenten. Nog 16 aanvragers geven aan dat zij verwachten dat het project nog een bijdrage zal leveren. Voor 4 aanvragers is dit onduidelijk. 17 van de 88 aanvragers geven aan dat hun project niet heeft bijgedragen aan de versterking van de samenwerking met gemeenten.

Vervolgens werd de aanvragers gevraagd of hun project al een meerwaarde heeft gehad voor het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid. 45 van de 88 aanvragers geven aan dat dit aan de orde is. Zo is in een aantal gemeenten het beleid aangepast waarbij ingespeeld is op projecten uit de subsidieregeling. De meerwaarde voor het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid zit vooral in het feit dat gemeenten door de projecten meer inzicht hebben gekregen in de doelgroep en de huidige problematiek waar zij mee te maken hebben. Hiernaast verwachten 15 aanvragers dat hun project naar verwachting nog meerwaarde zal hebben voor het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid. Voor 12 aanvragers is niet in beeld of hun project meerwaarde heeft. Ook hier geldt dat 17 van de 88 aanvragers geen meerwaarde merken van hun projecten voor het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid.

Ten slotte is aan de aanvragers gevraagd welke effecten hun project heeft gehad richting professionals en vrijwilligers die actief zijn in het werkveld van armoede en schulden. Ook hier geven de aanvragers aan dat vooral de vergrote kennis een belangrijke bijdrage levert aan de effecten voor professionals en vrijwilligers. Zo hebben ze meer inzicht gekregen in de leefwereld van de doelgroep en kunnen hierdoor beter passende ondersteuning bieden. Daarnaast heeft een aantal projecten professionals en vrijwilligers concrete instrumenten opgeleverd die zij kunnen gebruiken in hun aanpak van armoede en schulden, zoals diverse handboeken, een toolbox of programma's. Bij 58 projecten zijn deze effecten al gerealiseerd en bij 11 projecten worden voor de komende periode nog effecten voor professionals en vrijwilligers verwacht.

Aan de betrokken gemeenten zelf is ook gevraagd of – en zo ja, op welke manier – het project al een meerwaarde heeft gehad voor hun eigen armoede- en schuldenbeleid. Hierop antwoordt ruim twee derde van de gemeenten dat het project heeft geleid tot aanpassing van het beleid. Dit staat in lijn met de effecten die gemeenten zien voor zowel de doelgroep, professionals/vrijwilligers en voor ketenpartners in het werkveld. Zij ervaren namelijk dat de concrete resultaten en inzichten die de projecten hebben opgeleverd bijdragen aan een betere ondersteuning van mensen in armoede of met schulden. Een aantal van de projecten heeft ook een netwerkfunctie, waardoor de gemeenten met meer partijen zijn gaan samenwerken. Daarnaast bieden de projecten professionals en vrijwilligers handvatten om er in de praktijk mee aan de slag te gaan.

De maatschappelijk partners onderschrijven dat zij door de projecten meer inzicht en kennis hebben kunnen vergaren over de armoede- en schuldenproblematiek en specifieke doelgroepen. Ook is er bij de maatschappelijke organisaties meer aandacht gekomen voor het probleem. De samenwerking met andere partners is volgens de maatschappelijke organisaties ook versterkt door deelname aan de projecten. De partners geven aan dat zij vaak in bijeenkomsten bij elkaar zijn gekomen om te praten over de aanpak van armoede en schulden en zo een goed netwerk is ontstaan. Hierdoor is ook meer kennisdeling tussen partijen ontstaan. De projecten vormen in sommige gevallen ook een aanvulling op het armoede- en schuldenbeleid van de organisatie. Zo biedt het een invulling aan de missie van organisaties om in te zetten op maatschappelijke vraagstukken en is er in het beleid meer aandacht gekomen voor de problematiek en/of een specifieke doelgroep. Mede hierdoor kan de doelgroep beter ondersteund worden, bijvoorbeeld doordat er nieuwe middelen gecreëerd en gedeeld zijn waardoor medewerkers beter kunnen begrijpen hoe de doelgroep denkt en handelt.

Volgens de maatschappelijk partners hebben de projecten voor professionals en vrijwilligers vooral geleid tot meer bewustwording. Daarnaast hebben de projecten ook materialen voor professionals en vrijwilligers opgeleverd. Zo krijgen zij handvatten over hoe ze kunnen handelen en zijn ze alerter op het armoede- en schuldenprobleem.

Professionals en vrijwilligers geven zelf ook aan dat zij meerwaarde ervaren van deelname aan de projecten. Zo geven professionals in de opvang aan dat zij door het leren van de Krachtwerk en Mobility Mentoring methoden door een andere bril naar cliënten kunnen kijken en hen beter begrijpen. Hierdoor wordt de ondersteuning ook verbeterd, professionals hebben meer handvatten voor de begeleiding van personen in armoede en/of met schulden. Een vrijwilliger van SchuldHulpMaatje geeft aan dat zij moeilijk bereikbare groepen beter kunnen bereiken doordat het programma zo laagdrempelig is en dichtbij de mensen staat.

Wat betreft de samenwerking met ketenpartners geven professionals en vrijwilligers aan dat vooral de samenwerking met schuldhulpverlening is versterkt. Doordat professionals en vrijwilligers sneller kunnen signaleren of bij iemand schuldenproblematiek speelt kunnen zij ook sneller contact leggen met schuldhulpverlening.

*"Ik heb een aantal klanten zo kunnen begeleiden dat ze geen beroep hoefden te doen op de schuldhulpverlening, maar er zelfstandig uitkwamen", aldus een vrijwilliger bij Impuls*

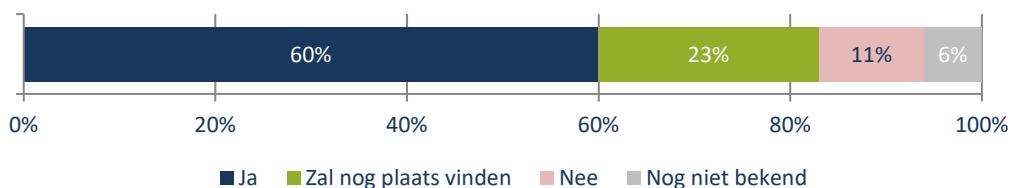
## 4.4 Landelijke betekenis en duurzaamheid

De subsidieregeling is opgezet om activiteiten te stimuleren die een duurzame bijdrage leveren aan het tegengaan van armoede- en schuldenproblematiek. Om voor subsidie in aanmerking te komen dienden projectaanvragers daarom ook in te zetten op een landelijk en duurzaam karakter van hun projecten. Naast de eerder besproken effectiviteit van de projecten toetsen we in deze eindevaluatie ook de duurzaamheid van deze effecten. Er is nagegaan in hoeverre de projecten na afloop van de subsidieperiode landelijk of regionaal breder zijn uitgerold, en/of deze projecten na afloop van de subsidieperiode (naar verwachting) worden voortgezet.

### Landelijke en regionale uitrol resultaten projecten

Aan de subsidieaanvragers is gevraagd of zij hun projectresultaten na afloop van de formele subsidieperiode op landelijk, dan wel regionaal, niveau breder uitgerold hebben. Zoals in figuur 4.7 is weergegeven is dit voor 60% van de projecten het geval. Voor bijna een kwart van de projecten zal dit naar verwachting nog gaan plaatsvinden (N=88). Voor veruit de meeste van deze projecten die uitgerold worden geldt dat dit op landelijk niveau gebeurt (86% bij N=73), voor een vijfde van deze projecten gebeurt dit (ook) regionaal.

**Figuur 4.7** Mate waarin de projecten zijn uitgerold (N=88)



De landelijke verspreiding van de projecten heeft voornamelijk plaatsgevonden via congressen, workshops en bijeenkomsten waar presentaties zijn gegeven over de projecten en de effecten die door deze projecten zijn ervaren. Ook aandacht in de pers en het uitzetten van publicaties heeft ervoor gezorgd dat projecten landelijke bekendheid hebben gegenereerd, en daardoor breder zijn uitgerold. Deze aandacht heeft in enkele gevallen ook geleid tot nieuwe samenwerkingen, bijvoorbeeld met landelijk opererende organisaties of programma's, zoals Divosa of Schouders Eronder. Daarnaast zijn voor de projecten waaruit handreikingen of handboeken zijn voortgekomen deze producten gepubliceerd op hun websites, die vrij toegankelijk zijn, waardoor verspreiding onder doelgroepen en betrokken partijen in de keten mogelijk is geworden.

Op regionaal niveau heeft verspreiding voornamelijk plaatsgevonden door contact te zoeken met gemeenten in de omgeving. Door samenwerking en kennisdeling worden succesvolle initiatieven op deze manier regionaal uitgerold. Dit kan door de projectuitvoerders zelf gebeuren, maar ook bijvoorbeeld met behulp van eerder genoemde landelijk opererende organisaties of programma's.

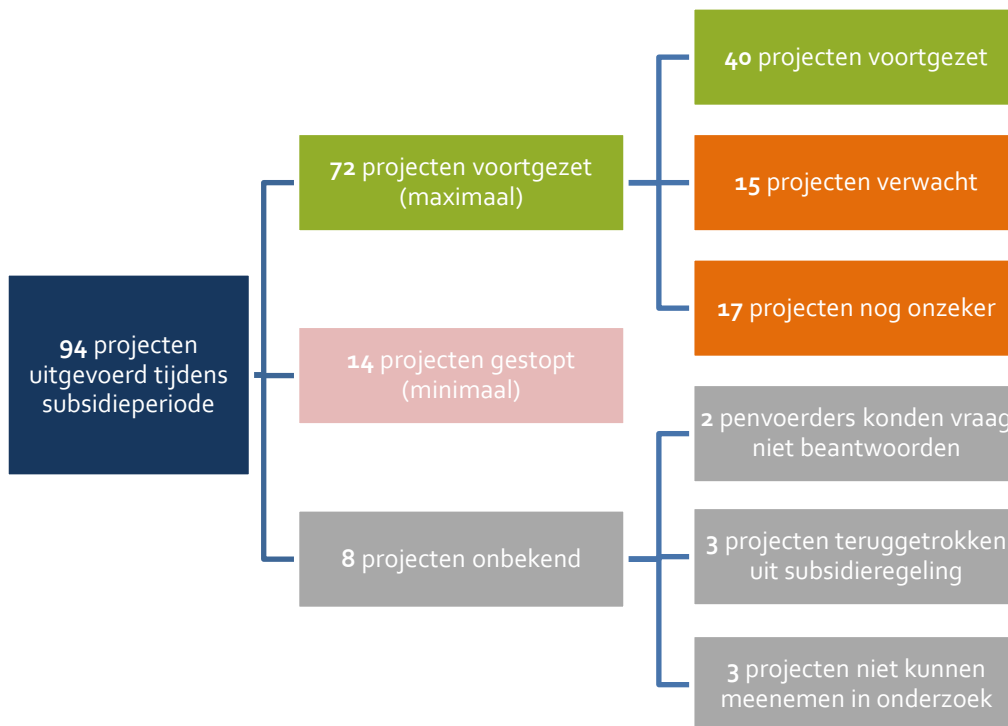
### Voortzetting projecten

In onderstaande figuur 4.8 is weergegeven in hoeverre de uitgevoerde projecten uit de zes tijdvakken van de subsidieregeling zijn (of naar verwachting worden) doorgezet. Voor ruim de helft van de projecten geldt dat zij zijn voortgezet of dat dit nog verwacht wordt (59% bij N=94). Voor de 40 projecten die al zijn voortgezet is financiering geregeld uit eigen middelen, fondsen of

externe financiers zoals (inkoop door) gemeenten en banken. Voor de overige 15 wordt op moment van raadpleging nog onderhandeld over deze middelen. Voor deze projecten geldt dat zij door de subsidie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hun project goed op poten hebben weten te zetten en daardoor sterker staan in hun aanvragen van subsidies bij onder andere gemeenten, maar ook bij landelijke opererende organisaties, programma's en werkgroepen. Voor nog eens 17 projecten is de wens tot doorzetting van het project er wel, maar is het verkrijgen van de benodigde (financiële) middelen nog onzeker.

In 14 gevallen is al zeker dat het project geen doorgang zal vinden. Deze projecten hebben bijvoorbeeld te maken gehad met partijen die zich terugtrekken uit het projectteam. Daarnaast zijn dit projecten die zich hebben gericht op eenmalige activiteiten, zoals het ontwikkelen van een handreiking of het organiseren van één bijeenkomst. De kennis en toepassing van de informatie en tools uit deze projecten zijn vaak wel nog landelijk beschikbaar, maar het gebruik en gevolg hiervan is niet zichtbaar en wordt ook niet gemonitord. Het duurzame karakter van deze projecten is daardoor niet vast te stellen.

**Figuur 4.8** Voortzetting van de projecten



Gesteld kan worden dat maximaal driekwart van de projecten uit de subsidieregeling een duurzaam resultaat heeft (77% bij N=94). Zij hebben bij (verwachtte) voortzetting van hun projecten een structurele impact op het werkveld van armoede en schulden, waarbij zij grotendeels ook landelijk, of ten minste regionaal worden of zijn uitgerold. Dit betekent ook dat gesteld kan worden dat minstens 15 procent van de projecten niet duurzaam zijn gebleken.

## 5. Conclusies en bouwstenen voor de toekomst

### 5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we in samenvattende zin de belangrijkste conclusies van de evaluatie van de Regeling ter stimulering van activiteiten die een duurzame bijdrage leveren aan het tegengaan van armoede- en schuldenproblematiek. Deze conclusies zijn gebaseerd op de uitkomsten die we in de vorige hoofdstukken over deze regeling van het ministerie van SZW hebben gepresenteerd.

### 5.2 Samenvattende conclusies

#### Diversiteit aan projecten

Op grond van de regeling is in zes tijdvakken van 2014 tot en met 2019 subsidie toegekend voor projecten die zich richten op verschillende projectactiviteiten. In totaal zijn 94 projecten gericht op het verhogen van kwaliteit van dienstverlening, het ontwikkelen van nieuwe diensten, het verspreiden van effectieve initiatieven, het aanjagen van een betere samenwerking met ketenpartners, het versterken van aandacht voor armoede en schulden in het sociaal domein, het ondersteunen van mensen die moeite hebben om mee te doen in de maatschappij, het bereiken en motiveren van moeilijk bereikbare groepen en het voorbereiden en begeleiden rondom de 18<sup>e</sup> verjaardag. Er zijn diverse projecten uitgevoerd voor uiteenlopende doelgroepen zoals jongeren met (een risico op) schulden, kinderen in huishoudens met laag besteedbaar inkomen of niet-westerse huishoudens. In de projecten is ook in veel gevallen samenwerking gezocht met gemeenten (in 67 projecten) en maatschappelijke partners (in 61 projecten). Daarnaast zijn in 55 projecten professionals en vrijwilligers betrokken, voornamelijk om hen te trainen voor het begeleiden en ondersteunen van de doelgroep.

Voor de 94 projecten is door SZW in totaal een bedrag van ruim 25,4 miljoen euro gereserveerd. Begin april 2020 is in totaal 15,7 miljoen euro reeds uitgekeerd is aan de aanvragers. Dit betekent dat 62% van de middelen al aan de aanvragers betaald is. Iets meer dan 8,2 miljoen euro van het totaal gereserveerde bedrag (32%) is nog niet uitgekeerd, bijvoorbeeld omdat de betreffende projecten nog niet zijn afgerond. Dit is het geval voor projecten uit tijdvak 6 en enkele projecten uit tijdvak 5. De overige 1,5 miljoen euro (6%) bedraagt de vrijval tot nu toe (april 2020). Op basis van de eindafrekening van enkele projecten is gebleken dat minder geld nodig is geweest dan in eerste instantie is aangevraagd en als maximum is toegekend.

#### Realisatie en duurzaamheid

Een groot deel van de projecten zijn in de praktijk anders gelopen dan van te voren gedacht. Toch zijn veel resultaten geboekt. Voor 80% van de in totaal 412 doelstellingen die vooraf zijn opgetekend kan gesteld worden dat deze behaald zijn. Voor nog eens 15% wordt verwacht deze in afzienbare tijd nog te behalen. Deze doelen zouden zonder subsidieregeling voor een groot deel niet zijn behaald. Ruim 8 op de 10 aanvragers geven aan dat zonder subsidieregeling hun project niet zou zijn uitgevoerd.

De projecten hebben geleid tot een verscheidenheid aan (online) instrumenten, samenwerkingsvormen en innovatieve aanpakken zoals weergegeven in hoofdstuk 4. Deze resultaten hebben veelal een duurzaam karakter. Van maximaal driekwart van de projecten kan



gesteld worden dat zij ook na de formele subsidieperiode van SZW voortgezet worden. Vanwege de subsidie hebben deze projecten een goede basis kunnen neerzetten om in het vervolg gefinancierd te worden door nieuwe samenwerkingspartners zoals gemeenten. De samenwerking van partijen in het werkveld blijft zo vanuit deze projecten voortbestaan en worden groepen met (een risico op) armoede en schulden blijvend ondersteund. Ook zal het bereik van deze projecten onder de verschillende doelgroepen toenemen. Uiteindelijk zullen zeker 72 van de 94 projecten breder uitgerold worden. Dit gebeurt voornamelijk op landelijk niveau, maar ook op regionaal niveau.

## Resultaten

De uitvoering van de projecten uit de zes tijdvakken van de subsidieregeling heeft tot een aantal resultaten geleid. De concrete resultaten van de projecten zijn in een aantal categorieën op te delen met ieder hun eigen opbrengsten. Zo was een deel van de projecten gericht op financiële educatie en bewustwording, waardoor meer kennis is gedeeld en zowel diverse doelgroepen als professionals en vrijwilligers nieuwe inzichten hebben opgedaan en zich meer bewust zijn geworden van armoede- en schuldenproblematiek. Daarnaast is in een aantal projecten nieuwe (zelf)hulpinstrumenten ontwikkeld, waardoor doelgroepen betere ondersteuning ontvangen. Professionals en vrijwilligers hebben door middel van deze handboeken, trainingen of methodieken nieuwe handvatten aangereikt gekregen waarmee zij de doelgroep beter kunnen ondersteunen. Verder hebben projecten ook geresulteerd in hulptrajecten en nieuwe locaties van hulporganisaties. Door de ontwikkeling en/of verdere uitrol van deze trajecten zijn al veel meer personen in armoede en/of met schulden bereikt. Een deel van de projecten was gericht op het verhogen van de kwaliteit van dienstverlening van de eigen organisatie en/of van andere organisaties in de keten. Hierdoor hebben inmiddels bijna 56.000 personen in armoede en schulden kunnen profiteren van dienstverlening van verhoogde kwaliteit.

Daarnaast is een deel van de projecten gericht op een versterking van de samenwerking met en tussen andere ketenpartners. Zo heeft een aantal projecten een belangrijke netwerkfunctie en zijn verschillende partijen samengebracht in bijeenkomsten, waardoor ook verschillende duurzame samenwerkingsverbanden zijn ontstaan. Door middel van verschillende projecten zijn bijvoorbeeld gemeenten gemobiliseerd om regionaal armoede- en schuldenproblematiek aan te pakken. Hierdoor is meer kennisdeling ontstaan tussen ketenpartners van verschillende (maatschappelijke) organisaties en is bovendien in het sociaal domein meer aandacht gekomen voor armoede en schulden. Professionals en vrijwilligers bij diverse maatschappelijke organisaties hebben hierdoor nieuwe inzichten opgedaan en zijn beter uitgerust om personen in armoede en/of met schulden te ondersteunen. Verder zijn met behulp van de subsidieregeling ook (online) platformen opgericht voor zowel de doelgroepen zelf als voor partners, professionals of vrijwilligers. Hier kunnen zij elkaar vinden, inzichten opdoen en kennis en informatie met elkaar delen. Ten slotte heeft een deel van de projecten geresulteerd in meer inspraak van personen in armoede en/of met schulden bij de ontwikkeling van armoede- en schuldenbeleid.

Wanneer we kijken naar inzet op preventie, stabilisatie, reductie of het oplossen van armoede en/of schulden, zien we dat het overgrote deel (66%) van de 61 projecten uit de tijdvakken 3 tot en met 6 zich specifiek richt op preventie. Met deze preventieve projecten zijn inmiddels al ruim 50.000 personen in armoede en/of met schulden of een risico daarop bereikt. Hiernaast draagt 34% van de projecten bij aan de stabilisatie, oftewel het voorkomen van een toename, van armoede en/of schulden. Aan de reductie van armoede en schulden draagt 26% van de projecten

bij. Bij 30% van de projecten lag de focus op het compleet oplossen van armoede en/of schulden.

### 5.3 Bouwstenen voor de toekomst

Na afloop van de zes tijdvakken van de subsidieregeling armoede en schulden kan gesteld worden dat een diversiteit aan projecten succesvol zijn uitgevoerd en tot tastbare resultaten voor verschillende doelgroepen hebben geleid. Een aantal van de aanvragers geven aan dat een voortzetting van de subsidieregeling gunstig kan zijn voor de duurzaamheid van de effecten van hun projecten. In dit laatste deel van het rapport presenteren we bouwstenen voor de toekomst welke aangepakt kunnen worden bij een eventuele nieuwe soortgelijke subsidieregeling.

Allereerst grijpen we kort terug naar de uitkomsten van de tussenevaluatie uit 2018.<sup>11</sup> Daaruit bleek dat aanvragers uit de eerste twee tijdvakken kanttekeningen plaatsten bij het 'wie het eerst komt, het eerst maalt'-principe. Ook aanvragers uit de overige vier tijdvakken geven aan dat zij liever een inhoudelijke beoordeling van hun project zien, dan een eventuele afwijzing op volgorde van binnenkomst. Hierbij merken we op dat er een sterke toename aan aanvragen is te zien gedurende de gehele subsidieperiode. Een inhoudelijke selectie tussen alle aanvragen zal aanzienlijk meer tijd kosten dan de selectieprocedure zoals deze nu verloopt.

Toch kan een meer inhoudelijke selectieprocedure er ook voor zorgen dat er een grotere diversiteit aan projecten bestaat. Gedurende de looptijd van de subsidieregeling zijn een aantal projecten te noemen die een vergelijkbare aanpak hanteren, en elkaar daarbij soms voor de voeten lopen, zoals het project van Buy Proxy waarbij de organisatie er na toekenning van de subsidie achter kwam dat het Nibud en Vaste Lasten Pakket bezig zijn met de ontwikkeling van een soortgelijke tool waarbij vrijwilligers sneller en beter voorbereid in contact komen met hulpvragers. Wanneer het ministerie van SZW meer betrokken raakt bij de inhoud van de projecten kan zij bijvoorbeeld ook in de uitvoering eerder betrokken worden, maar ook sneller resultaten monitoren en toepassen.

Ook kan, na afloop van de subsidieperiode, ingezet worden op het faciliteren van de uitrol van de opbrengsten van projecten bij gemeenten en andere maatschappelijke partners. Er worden nog knelpunten ervaren bij de regionale toepassing van initiatieven. Gemeenten zijn vaak enthousiast, maar niet toegerust om projecten eigen te maken, of vinden het moeilijk om de werkzame bestanddelen uit succesvolle projecten duurzaam toe te passen.

De subsidieregeling armoede en schulden heeft het werkveld een blijvende ondersteuning geboden. Daarnaast is gebleken dat kennis en kunde uitwisselen een belangrijke bijdrage levert aan het informeren van doelgroepen, gemeenten, maatschappelijk partners en professionals en vrijwilligers. Inzetten op een goede samenwerking tussen alle partijen die betrokken worden bij de regeling en heldere communicatie kunnen zo ook bijdragen om effectief armoede en schulden te bestrijden.

---

<sup>11</sup> Bureau Bartels, Tussentijdse evaluatie Subsidieregeling armoede en schulden, maart 2018

## Bijlage I Overzicht gehonoreerde projecten

### Tijdvak 1

Naam aanvrager	Projecttitel
Cordaid	Social Lab voor coöperatief scharrelondernemerschap
Diversion	MoneyWays
Hogeschool Utrecht	Schoenmaker blijf niet bij je leest*
Kerk in Actie	Ontwikkeling landelijk netwerk van sociale noodfondsen
SchuldHulpMaatje	Opbouw SchuldHulpMaatje-organisaties
Stichting Encour	JobHulpMaatje
Stichting Leger des Heils	Landelijke schuldpreeventie en -toeleiding Fase I
Stichting Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders	Ambassadeurs armoedebestrijding
Stichting Urgente Noden Nederland	Initiëren en verankeren van samenwerkingsorganisaties voor noodhulp
Stichting Van Harte	Empoweren gezinnen en éénoudergezinnen
Vereniging Humanitas	Humanitas Thuisadministratie - Armoedecoördinatoren
Vereniging van Nederlandse Voedselbanken	Soeper
Vluchtelingenwerk Nederland	Euro-wijzer
Weet wat je besteedt	Budget Challenge Workshop**

### Tijdvak 2

Naam aanvrager	Projecttitel
Branchevereniging BPI	Samen Verder
Diversion	Kiezen voor werk
Incassade Deurwaarders en Incasso	Voor de draad ermee!
MDRplus	De armoede troef: DATT werkt!
NIBUD	Deskundig en duurzaam tegengaan van armoede en schulden
Over Rood Coöperatie	Naar landelijke dekking van Over Rood
R.C. Maagdenhuis	Landelijk Stimuleringsnetwerk Thuisadministratie
SchuldHulpMaatje	Online/Offline
Sociaal Werk Nederland	Kracht van Samenwerking
Stichting Mee Utrecht - Gooi en Vecht	Smart met Geld
Stichting Leergeld Nederland	Met vertrouwen de toekomst in
Stichting Stimulanz	De kracht van verbinden en versterken
Vereniging Humanitas	Verdieping kennis en kunde trainers en coördinatoren Humanitas thuisadministratie
Vereniging van Nederlandse Voedselbanken	Souprise en Breadwinner
Woonstichting DeKey	Deskundige en duurzame bestrijding van A&S

\* Door het niet kunnen bereiken van de aanvrager is dit project niet meegenomen in de evaluatie.

\*\* Door faillissement aanvrager is dit project voortijdig stopgezet en niet meegenomen in de evaluatie.

## Tijdvak 3

Naam aanvrager	Projecttitel
COEVA	Ervaringsdeskundigen in Armoede en Sociale Uitsluiting (EDASU)
Diversion	Moneyways
Federatie Opvang	Versterking financiële zelfredzaamheid
Fier	Armoede en schulden in de context van geweld in afhankelijkheidsrelaties
Hogeschool van Amsterdam	Spin in eigen web*
NIBUD	Rondkomen met kinderen
Sallandse Dialoog	Naar een Regionaal Innovatie Platform voor financiële redzaamheid en tegen schuldenproblemen en armoede
Save the Children	Bruggenbouwers
Stadsring 51	Grip op bewind
Stichting Encour	JobHulpMaatje
Stichting Lezen & Schrijven	Voor 't zelfde geld uit de schulden
Stichting Nationaal Fonds Kinderhulp	Kinderzwerfboek
Stichting Stimulanz	Je herkent het pas als je het ziet
Stichting VanHarte	KinderResto's voor kinderen in armoede
Vereniging SchuldHulpMaatje Nederland	Ontwikkeling en kadertoerusting SchuldHulpMaatje besturen en coördinatoren

## Tijdvak 4

Naam aanvrager	Projecttitel
Diversion	Effectief armoede en schuldenbeleid in samenwerking met jongeren
FNV Vrouw	Beter Armoedebeleid voor Vrouwen**
GGD West-Brabant	Uit Beeld. Arme gezinnen op vergeten plekken
Impuls - Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg, Radboudumc Nijmegen	Versterking van sociaaleconomische fitheid van mensen in de opvang
Kies & Co	Kinderwijkraden van Kies&Co
MEE NL	Smart met Geld Vso
Nibud	Bijna 18? Check this!
Platform31	Van een dubbeltje naar een kwartje***
Save the Children Nederland	Speaking Minds
Sociaal Werk Nederland	Moedige mensen
Stichting dr. Hilda Verwey-Jonker Instituut	Verbeteren aanpak armoede en schulden door aandacht voor gezondheid
Stichting Financieel Paspoort	Financieel Paspoort
Stichting Het Kandidatennetwerk	de Kandidatenmarkt
Stichting Hogeschool Utrecht	Studeren zonder zorgen
Stichting Nationaal Fonds Kinderhulp	Kinderzwerfboek
Stichting Urgente Noden	Groei van en waardering voor noodhulpbureaus bij tegengaan armoede en schulden
Syncasso Nederland	Lezen ≠ Begrijpen

\* Doordat de aanvrager aangaf dat dit project niet is uitgevoerd is dit project niet meegenomen in de evaluatie.

\*\* Door vertrek van de programmamanager en projectleider van de organisatie is dit project niet meegenomen in de evaluatie

\*\*\* Door het niet kunnen bereiken van de aanvrager is dit project niet meegenomen in de evaluatie.

## Tijdvak 5

Naam aanvrager	Projecttitel
Coöperatie Goede Gieren U.A.	Opschaling Effectieve Schuldpreventie
Diversion Holding B.V.	MoneyWays
Intake BV	Liv, een virtuele financiële mentor voor mensen met een schuldenproblematiek
MEE NL	Toekomstcoach
Missing Chapter Foundation	Kansrijk opgroeien voor alle kinderen in Nederland
Purpose Management Consulting B.V.	Vaste Lasten Pakket
Stichting Diversiteitsland	MONEY SCHOOL PLUS
Stichting Helden van de Wil	fiKks
Stichting Moviera	Financiële zelfredzaamheid in de vrouwenopvang
Stichting Platform31	Stimuleren van gedragsbewust beleid en uitvoering in het sociaal domein
Stichting Quiet 500	Quiet Community*
Stichting Single SuperMom	Durven Doen!
Stichting Society Impact	SchuldenLab Nederland
Stichting Zorggroep Almere	De huisartsenzorg als vindplaats van financiële problematiek
Vereniging SchuldHulpMaatje	Voorkomen is beter dan genezen
VluchtelingenWerk Nederland	Euro-passie

## Tijdvak 6

Naam aanvrager	Projecttitel
ADRIBA Vrije Universiteit Amsterdam	Blijk van waardering
De Bewaarschool	Het Fort
Diversion	Meer vrouwen aan het werk
Janssen en Janssen c.s. Gerechtsdeurwaarders B.V.	115, schulden te lijf
Munity Services	Ontwikkeling en implementatie structurele armoedebestrijding en landelijke uitrol
Nibud	Status Financieel wegwijs
PLANgroep Schuldhulpverlening BV	Vroegsignalering Schulden Landt in Nederland
Save the Children	ALL-IN, jongeren als aanjagers van verbinding lokale armoede-schuldnaanpak
Stichting Hogeschool van Amsterdam	Huren zonder zorgen: financieel in balans je eerste woning huren
Stichting Hogeschool van Arnhem	Signaleren, bespreekbaar maken en doorbreken van armoede
Stichting Mens en Maatschappij	Sterk uit Armoede
Stichting Netwerk Gerechtsdeurwaarders	Schuldenwijzer
Stichting Platform31	De slimste weg naar lonend, duurzaam werk
Stichting SAMAH	PAY attention to your future
Stichting Urgente Noden Nederland	SUNN 2.0 (vormen vereniging SUN-noodhulpbureaus)
Stichting Vaste Lasten Pakket	Zelfstandig Budget Beheer
Stichting Welmoede	Common.Centz

\* Doordat de aanvrager het project niet kon uitvoeren is het project gestopt en de subsidie beëindigd.